

1 Kings

Ya meippanggep nunyan libluh e 1 Kings

Netey hi David e patul et hi Solomon e u-ungnga tu hu neihullul ni hi-gatun nampatul di Israel. Hedin hi Solomon, man kayyaggud niya nelaing ni patul. Impekapyu tu hu Tempol di Jerusalem niya dakel hu edum ni impahding tun panyaggudan idan tutu-u tu. Ey nandingngel anin di edum ni bebley.

Netey hi Solomon et meihullul ni nampatul hi Rehoboam e u-ungnga tu. Nem nginhay nan Jeroboam hu kelebengan nan Rehoboam ni mampatul. Yadda hampulun helag Israel ey pinili da hi Jeroboam ni pampatul da. Et huyya negedwaan ni Israel et mambalin ni dewwan bebley. Nengadanan huyyan appit ni north ni Israel ey Judah hu neingedan di appit ni south. Wada hakey idan nunyan dewwan bebley ey wada patul da ey wada sindalu da.

Hedin netey hu patul da, ey kameihullul hu lakin u-unggan nunman ni patul. Emin ida nampatul di Israel di appit ni north ey lawah ida, tep eleg da u-unnuden hi Apu Dios. Nem yad Judah di south ey wadadda edum ni kayyaggud ni nampatul diman, tep inu-unnud da hi Apu Dios.

Ya neitudek eyad libluh:

1. Yadda neipenahding eman ni eleg ni megedwa hu bebley di Israel. (chapters 1-11)

2. Yadda neipenahding eman ni negedwaan ni Israel et mambalin ni dewwan bebley. (chapters 12–22)

Yan nea-ammaan David

¹ Nea-amma law hi David e patul et anin ni ta-ta-kepen da pewengngal dan hi-gatu ey kapyatun kamektel.

² Et humman hu kan idan bega-en tun hi-gatuy “Apu, heballi ew kami menemmak ni kamenikken ni bii et ipaptek daka. Meki-uggip ni hi-gam et man-a-attung kayu et agka maktel.”

³ Et da epeepengen hu kebebbebley di Israel ni hamak dan kat-agun bii ey wada himmak dad Sunem e hi Abishag hu ngadan tu et ilaw dad kad-an David e patul.

⁴ Kayyaggud ni peteg hu ang-ang nunman ni bii. Ey tuka peka-ippaptek humman ni patul. Kameki-uggip humman ni bii nan hi David, nem endi impahding tun hi-gatu.

Implanuh Adonijah ni hi-gatu mampatul

⁵⁻⁶ Netey hi Absalom et hi law Adonijah e u-ungngad David nan Haggit hu pengulwan ida etan ni lakin u-ungngan David. Hi Adonijah ey kakkayyaggud hu kalinaki tu. Eleg enehhelan ametu hi David di hipan impenahding tu. Entanni ey immalid nemnem tu e hi-gatu law mampatul et umladdan kalesah, yadda kebayyu et ayagan tu neliman tuun pangkadwatu.

⁷ An nekihummangan nan Joab e u-ungngan Seruiah et hi Abiathar e padi ey kanday dammutun hi-gatu mampatul.

⁸ Nem hedin di Sadok e padi, hi Benaiah e u-ungngan Jehoiada, hi Nathan e prophet, hi Simeï, hi Rei, et yadda guwalyan David man eleg da iebulut ni an mampatul hi Adonijah.

⁹ Hakey ni aggew ey an nan-appit hi Adonijah etan di kandan Uleg ni Batu e neihnup di hebwak di Enrogel. Immaladdan kalneroh, ya bulug ni baka et ya mangkateban pakeetteng tun baka. Inaygan tudda hu aaggi tun lakin u-ungngan David, yadda opisyal di Judah et ida makihemul,

¹⁰ nem eleg tu ayagan hi Solomon e hakey ni agitu, anin hi Nathan e prophet, hi Benaiah et yadda etan guwalyan patul.

Hi Solomon hu nampatul

¹¹ Entanniy limmaw hi Nathan nan Bathsheba e inan Solomon et kantun hi-gatuy “Kaw eleg mu dengelen e impambalin Adonijah e u-ungngan Haggit hu annel tun patul? Ey eleg amtan nan David e patul hu meippanggep nunman.

¹² Hedin pinhed mun meihwang hu biyag yun han-inan Solomon, u-unnud yu eya itugun ku.

¹³ Lakkay di kad-an nan David e patul et kammuy ‘Apu patul, kaw eleg mu isapatah ni hi-gak e ya u-ungngak e hi Solomon hu meihhullul ni hi-gam ni mampatul? Kele yan nunyay hi Adonijah hu nambalin ni patul?’ ”

¹⁴ Kan pay Nathan ey “Hedin dedngelek e kayu kamanhuhummangan, umhegeppak ali ma-lat iuh-uh ku e makulug hu muka pan-e-hela.”

¹⁵ Et lumaw hi Bathsheba di kuwaltuh nan patul. Neka-a-amma law et kaipappaptek etan ni kat-agun bii e hi Abishag e iSunem.

16 Nanyuung hi Bathsheba ni panlispituh tu ey kan David ni hi-gatuy “Hipa ibbagam?”

17 Kan Bathsheba ey “Apu patul, insapatah mu lad ngadan APU DIOS e Dios mu e hi Solomon e u-ungnga ta hu meihhullul ni hi-gam ni mampatul,

18 nem yan nunya ey nambalin ni patul hi Adonijah ey eleg mun hekey amta.

19 An nan-appit ni dakel ni lakkitun baka, yadda kalneroh et yadda mangkateban pakeet-teng tun baka. Inaygan tudda hu u-ungngam ni laki, hi Abiathar e padi et hi Joab e ap-apun sindalum et ida makihemul, nem eleg tu ayagan hi Solomon e u-ungnga ta.

20 Apu patul, kehehhegedan emin ni tuudyad Israel hedin hipa puttukun mun meihhullul ni hi-gam ni mampatul.

21 Hedin mettey ka ey eleg mu putuken hu mampatul, mambalin kamin u-ungnga ta e hi Solomon ni buhul nunman alin mampatul.”

22 Nanengtun ida kamanhuhummangan ey dimmateng hi Nathan di baley etan ni patul.

23 Waddadda nanghel etan ni patul e wada hi Nathan et paeyag tu. Himmegep hi Nathan et manyuung di hinanggan David e patul

24 et kantuy “Apu patul, kaw inhel mu e hi Adonijah hu meihhullul ni hi-gam ni mampatul?

25 Tep yan nunyan aggew ey limmaw ni an nan-appit ni dakel ni lakkitun baka, yadda kalneroh et yadda mangkateban pakeetteng tun baka. Inaygan tuddan emin hu lalakkin u-ungngam, hi Joab e ap-apun sindalum, et hi Abiathar e padi. Et immen idan nunya e ida

kamanhahamul ey daka pan-itkuk e kanday 'Hi Adonijah hu mannenneng ni mampatul!'

²⁶ Nem eleg dakemi ayagan e hi-gamid Sadok e padi, hi Benaiah et hi Solomon.

²⁷ Kele anhan eleg mu peamtaddan opisyal mu e hi-gatu ihhullul mun mampatul hedin kantu et hi-gam nengiolden eyan neipahding?"

²⁸ Entanni ey immehel law hi David e kantuy "Yu ehel nan Bathsheba et umlidya." Immali et umehngeng di hinanggan David.

²⁹ Kan David ni hi-gatuy "Issapatah kun hi-gam di ngadan nan APU DIOS e wadan ingganah ni nengihwang ni hi-gak di emin ni buhul ku

³⁰ e ippahding kun nunya humman ni insapatah ku. Et tistiguk hu Dios ni Israel e hi Solomon e u-ungnga ta hu meihhullul ni hi-gak ni mampatul."

³¹ Nanyuung hi Bathsheba di hinanggan David ni panlispituh tu et kantuy "Apu patul, manbi-biyag ka et anhan kuman ingganah."

³² Entanni ey impaeyag David hi Sadok e padi, hi Nathan e prophet et hi Benaiah e u-ungngan Jehoiada. Immalidda

³³ et kantun hi-gaday "Awit yudda hu opisyal ku et pantakkay yud kebayyuk hi Solomon e u-ungngak et lumaw kayud ahhullan di Gihon.

³⁴ Hedin dimmateng kayudman, duyagan di Sadok nan Nathan ni lana hu ulun Solomon, matlat keang-angan tu e hi-gatu mampatul di Israel. Hedin negibbuh, patnul yu hu tangguyup et itkuk yu hu 'Mannenneng hi Solomon ni mampatul!'

³⁵ Kadwai yulli mewan ni pambangngadan tun yuddungan tu eyad yuddungngak. Hi-gatu hu

pinutuk kun meihhullul ni hi-gak ni mampatul eyad bebley tayud Israel et yad Judah.”

³⁶ Immehel hi Benaiah ey kantuy “Meippahding emin huttan ni inhel mu ey tetbalen et anhan APU DIOS e Dios mu,

³⁷ ey baddangan tu et anhan hi Solomon henin nemaddangan tun hi-gam, ey nehahhammad ali et anhan hu pan-ap-apuan tu nem ya nan-ap-apuan.”

³⁸ Di Sadok e padi, hi Nathan e prophet, hi Benaiah e u-ungngan Jehoiada et yadda guwalyan David ey inlaw da hi Solomon di Ahhullan di Gihon. Ey hi Solomon ey nantakkay di kebayyun ametu e hi David.

³⁹ Inukat Sadok etan neiha-adan ni lanan olibah ni intabin tun inla tud Tabernacle et duyang tu ulun Solomon. Impatnul da hu tangguyup et itkuk idan emin ni tuu hu “Mannenneng ni mampatul hi Solomon!”

⁴⁰ Kinadwaan da mewan ni nambanggad e tagan da tekuk ey pampetnul da hu ayyuding ni gayeda et heni wada yegyeg.

⁴¹ Kamangkegibbuh di Adonijah et yadda etan ineyagan tun kamanhahamul ey dingngel da hu kamangngangala. Dingngel Joab hu tangguyup ey kantuy “Kele wada nakka deddengngelan kamangngangalad bebley?”

⁴² Eleg tu imuhen hu tuka pan-e-hela ey dimmateng hi Jonathan e u-ungngan Abiathar. Kan Adonijah ey “Ikay dih. Kayyaggud kan tuu et inamtak et kayyaggud dama hu in-alim ni ehelem.”

⁴³ Himmumang hi Jonathan ey kantuy “Beken ni kayyaggud. Hi Solomon hu pinilin David ni meihullul ni hi-gatun mampatul.

⁴⁴ Intu-dak tud Sadok, hi Nathan, hi Benaiah, et yadda guwalya tu et kadwaan da Solomon. Ey impantakkay dad kebayyun patul.

⁴⁵ Et duyagan di Sadok nan Nathan ni lana hu ulu tud Ahhullan di Gihon et hi-gatu law mampatul. Nambanggad idad bebley ey katkuk ida tuun anla da et humman hu dingngel yun kamangngangala.

⁴⁶ Hi Solomon law hu patul.

⁴⁷ Limmaw idan emin hu opisyal di kad-an David e patul et kanday ‘Hi Apu Dios e muka daydayawa hu ngenamung ni memaddang nan Solomon et mema-man mandingngel nem hi-gam ey nehahhammad pay hu pan-ap-apuan tu nem hi-gam.’ Ey nanyuung hi David e patul di kametun pandeyyaw tun APU DIOS

⁴⁸ et mandasal e kantuy ‘Daydayawen daka e AP-APU e Dios ni Israel tep pinutuk mu u-ungngak ni meihullul ni hi-gak ni mampatul! Ey tep impannaneng muwak ni mategu ma-lat ang-angen ku.’ ”

⁴⁹ Dingngel idan nekiemung nan Adonijah ey pinhakkeyey nebukal ida e wada hakkeyey nanglaw di lawwan tu.

⁵⁰ Hedin hi Adonijah simmakut nan Solomon et lumaw etan di Tabernacle et tu itnged di dugun etan ni altar.

⁵¹ Wada nengipeamtan Solomon e simmakut hi Adonijah ni hi-gatu et immen e tuka itettenged di dugun etan ni altar e kantuy “Ettu anhan et

isapatah nan patul e hi Solomon e eleg da-ak petteya?"

⁵² Kan Solomon ey "Hedin kayyaggud peang-ang-ang tu et mabalin ni medinnellak ni hi-gatu, anin ni hakey ni bewek tu et endi an me-gah, nem hedin lawah hu nemnem tu, mahapul ni mettey."

⁵³ Immitu-dak hi Solomon ni an mengewwit ni hi-gatu et da awiten di altar. Dimmateng di kadan Solomon et manyuung. Kan Solomon ni hi-gatuy "Anemut kad baley yu."

2

Ya nanggillig ni intugun David nan Solomon

¹ Ngannganih mettey hi David ey impaeyag tu hi Solomon et tugunen tu.

² Kantuy "Anggegannuy mepappeg law hu biyag ku. Pandinel ka ey pa-let mu nemnem mu,

³ niya ipahding mun emin hu pinhed APU DIOS ni pehding mu. Peka-u-unnud mu hu tugun tu niya olden tun wada etan di Tugun Moses, et anin ni attu lawwam niya hipa pehding mu ey kayyaggud emin hu mekapkapy.

⁴ Hedin u-unnudem hi APU DIOS um-amnu etan inhel tu lan hi-gak e kantuy 'Hedin peka-u-unnuden idallin helag mun emin hu tugun ku, hi-gadalli man-ap-apun ingganah.'

⁵ Wada pay hu pinhed kun ittugun ni hi-gam. Nemnem mu impahding nan Joab e u-ungngan Seruiah ni hi-gak e pintey tu dewwan ap-apun sindaluk e di Abner e u-ungngan Ner et hi Amasa e u-ungngan Jether. Pintey tuddan tsimpuh ni

linggep tep imbaleh tu neipahding ni tsimpuh ni gubat. Beken ni lebbengtun tu pehding humman tep anggeba-ing. Hi-gak kumedek hu nebahulan tep hi-gak hu ap-apu tu.

⁶ Ngenamung kan pehding mu, nem nemnem mu e mahapul ni meippepettey.

⁷ Yadda etan u-ungngan Barsillai e iGilead, ang-ang mu et kabbabbal kan hi-gada ey ipaptek mudda tep impaptek da-ak ni nampamdugan tuwak nan hi Absalom e agim.

⁸ Nemnem mu dama hi Simei e u-ungngan Gerah di Bahurim e helag Benjamin. Lawah ni peteg hu nan-ehel tun hi-gak ni nakka pamp-englawid Mahanaim. Nem yan nambangngadak, immali et tuwak dammuen di Wangwang e Jordan et isapatah kud ngadan APU DIOS e eggak pepettey.

⁹ Nem anin ni hanniman insapatah ku, ey mahapul ni mekastigu, et humman hu papetey mu tep nanengtun nambahul. Inamtam hu pehding mu tep nelaing ka.”

Ya neteyyan David

¹⁰ Netey hi David et ikulung dad Bebley David.

¹¹ Nampatul di Israel ni na-pat ni toon. Nambabley di Hebron ni pitun toon et yad Jerusalem ni telumpulut tellun toon.

¹² Hi Solomon law hu nampatul, e neihullul nan ametu e hi David, ey nehammad hu nan-apuan tu.

Ya neteyyan Adonijah

¹³ Entanni ey limmaw hi Adonijah e u-ungngan Haggit di kad-an Bathsheba et kan Bathsheba ni

hi-gatuy “Kaw kayyaggud hu inliam di deya?”
Kan Adonijah ey “Em!

14 Wada-et anhan hu ibbagak ni hi-gam.” Kan
Bathsheba ey “Hipa humman?”

15 Hinumang tu e kantuy “Inamtam e hi-gak
et kuma hu lebbeng tun mampatul ey emin hu
edum tayun helag Israel ey humman amta da.
Nem hin-appil hu neipahding tep hi agik hu
nampatul tep humman hu pinhed APU DIOS ni
meippahding.

16 Nem wada-et anhan hu ibbagak hedin tet-
balem.” Kan Bathsheba ey “Hipa humman?”

17 Kan Adonijah ey “Inamtak et ebbuluten nan
patul hu hipan mu ibbagan hi-gatu et humman
hu, attu et iehngeng muwak et ibegam et iebulut
tun i-ahwak hi Abishag e iSunem.”

18 Kan Bathsheba ey “Em, ngenamung ngak ni
meki-ungbal nan patul.”

19 Limmaw hi Bathsheba di kad-an ni patul e
hi Solomon et tu e-helen hu imbagan Adonijah.
Immehngeng hi Solomon et manyuung ni pan-
lispituh tun inetu. Yimmudung et mampaelan
hakey ni yuddungngan ni meihha-ad di winan-
nan tu et payudung tu inetu.

20 Kan Bathsheba ey “Wada ibbagak ni hi-gam
ey pinhed kun tetbalem anhan.”

Kan Solomon ey “Hipa humman e ina? Ehel
mu et inamtam e tetbalek.”

21 Kan inetuy “Iebulut mu hi Abishag e iSunem
ni i-ahwan agim e hi Adonijah.”

22 Kan Solomon ey “Kele mu ibbagan hi-gak e
iebulut ku hi Abishag ni i-ahwa tu? Inamtam e

pengulwan nem hi-gak niya hi-gatu hu pinhed nan Abiathar e padi et hi Joab ni mampatul?”

²³ Entanniy insapatah Solomon di ngadan APU DIOS e kantuy “Hi Apu Dios hu memettey ni hi-gak hedin eggak petteya hi Adonijah gapuh eyan tuka ibbagan hi-gak.

²⁴ Hi APU DIOS hu nengiha-ad ni hi-gak eyad yuddungnan ama e hi David ni mampatul. Impeammu tu hu insapatah tun yaddalli helag ku hu mampatul. Issapatah kud ngadan APU DIOS e pepettey ku hi Adonijah nunyan aggew.”

²⁵ Entanni et itu-dak tu hi Benaiah et tu pateyen hi Adonijah.

Ya nengitu-dakan Solomon nan Abiathar di edawwi et ya neteyyan Joab

²⁶ Entanniy kan Solomon nan hi Abiathar ey “Kaibangngad kad bebley mud Anathot. Lebbeng tun pepettey daka, nem eleg daka pepettey nunya tep hi-gam hu nangged ni Kaban APU DIOS e Eta-gey ni peteg ni nekilawwam nan ama e hi David ey hineltap mu dama hu hineltap tu.”

²⁷ Nem ingkal Solomon et eleg law mansilbin padin APU DIOS. Et huyya inamnuan etan ni inhel lan APU DIOS di Siloh meippanggep idan helag Eli e padi.

²⁸ Yan nangngelan Joab ni meippanggep ni nunman ey bimmesik di baley APU DIOS et itnged tud dugun etan ni altar. Hi Joab ey in-ehneng tu hi Adonijah nem eleg tu iehneng hi Absalom.

²⁹ Impeamta dan Solomon huyya et itu-dak tu hi Benaiah e u-ungngan Jehoiada ni memetty ni hi-gatu.

³⁰ Limmaw hi Benaiah di baley APU DIOS et kantun Joab ey “In-olden apu patul e um-ehep ka.”

Kan Joab ey “Eleg, yadya pinhed kun ketteyak.”

Nambanggad hi Benaiah et tu ehelen hu inhel Joab.

³¹ Kan Solomon ey “Anin u-unnud mu hu inhel tu. Patey mu et ikulung mu ma-lat hi-gak niyadda helag David ey eleg kami mailegat di nambahulan tun nemateyan tuddan tutu-un endi bahul da.

³² Kastiguen APU DIOS hi Joab tep ya nemateyan tun dewwan tuun endi bahul da ey eleg amtan ama e hi David. Pintey Joab di Abner e ap-apun sindalud Israel et hi Amasa e ap-apun sindalud Judah e kakkayyaggud hu elaw da nem hi-gatu.

³³ Et humman hu, mekastigu hi Joab anin idan helag tun inggana. Nem hedin hi David niyadda helag tu, man pelinggep niya pan-ap-apuiddan APU DIOS ni ingganah.”

³⁴ Limmaw hi Benaiah di baley APU DIOS et patyen tu hi Joab et tu ikulung di neihnup di eleg mebebleyi.

³⁵ Impambalin Solomon hi Benaiah ni ap-apun sindalu tu, et maihullul nan Joab niya impambalin tun padi hi Sadok, et maihullul nan Abiathar ni nampadi.

Ya neteyyan Simei

³⁶ Impaeyag Solomon hi Simei et kantun hi-gatuy “Pengapya kan baley mudya Jerusalem et manha-ad kadya et agka lumaw di edum ni bebley,

³⁷ tep hedin um-a-allaw ka et agwaten mu hu Kulukul e Kidron, man mettey ka, et bahul mu ngu.”

³⁸ Hinumang Simei ey kantuy “Em, apu patul, u-unnudek hu inhel mu.” Et manha-ad di Jerusalem.

³⁹ Nem entanni et malebah hu tellun toon ey bimmesik hu dewwan bega-en Simei et lumaw idad baley Akhis e u-unggan Maakah e patul di Gath. Dingngel tu e wadaddadman

⁴⁰ ey nangkebayyu et lumaw di kad-an Akhis e patul di Gath et tudda hamaken. Himmak tudda et mambanggad ida emin di baley tu.

⁴¹ Neamtaan Solomon humman ni impahding Simei

⁴² et paeyag tu et kantun hi-gatuy “Kaw eleg daka pansapatah di ngadan APU DIOS e eleg mu hi-yana Jerusalem? Et ehlen ku pay ni hi-gam e hedin hi-yanem man nanna-ud ni mettey ka? Kaw eleg mu tebalen et kammun hi-gak ey u-unnudem hu inhel ku?

⁴³ Kele mu nginhay hu olden ku et ya insapatah mu?

⁴⁴ Neka-amtam ni emin hu impahpahding mun lawah nan hi ama e hi David et hi APU DIOS hu mengastigun hi-gam.

⁴⁵ Nem hedin hi-gak man bendisyonan tuwak et anhan ni hi-gatu ey ihhammad tun ingganah hu pan-ap-apuan David.”

⁴⁶ In-olden nan Solomon nan Benaiah et pateyen tu hi Simei. Nehammad law hu pan-ap-apuan Solomon tep endi law hu mangngenghay ni hi-gatu.

3

Ya laing nan Solomon

¹ Nekigayyum hi Solomon etan ni patul di Egypt et ahwaen tu hu hakey ni u-unggan nunman ni patul. Nanha-ad idad Bebley David ingganah ni negibbuan ni palasyoh tu, ya Tempol nan APU DIOS et ya etan eta-gey ni tuping di nanlinikweh di Jerusalem.

² Yan endi ni nekapyan Tempol APU DIOS, ey ida kaumlaw hu helag Israel ni an man-appit di etata-gey ni duntug.

³ Nakappinhed Solomon hi APU DIOS niya tuka pekau-unnudadda tugun nan ametu e hi David, nem kaman-appit ni animal idad dakel ni daka pan-appisiddan edum ni dios.

⁴ Wadan pinhakkey ni limmaw hi Solomon ni an man-appit di Gibeon tep humman hu nandingngel ni daka pan-appisi, et kelngen tu hu hanlibun kagihheban kamei-appit.

⁵ Yan nunman ni hileng ey nampeang-ang hi APU DIOS ni hi-gatud i-innep tu e kantuy “Hipa pinhed mun iddawat kun hi-gam?”

⁶ Himmumang hi Solomon et kantuy “Impeenang-ang mun ama e hi David e bega-en

mu hu et-eteng ni impeminhed mun hi-gatu, tep kayyaggud ey limpiyuh niya kamengu-unnud ni hi-gam. Ey eleg mu isiked ni nengipeang-ang ni et-eteng ni impeminhed mun hi-gatun nengidwatam ni u-ungnga tu et maihullul ni hi-gatun mampatul.

⁷ AP-APU e Dios ku, hi-gak hu inhullul mun aman mampatul anin ni u-ungnga-ak pay ni et eggak amtan man-ap-apu

⁸ nem adyakhak ni man-ap-apuddan dakel ni tuun eleg mebillang.

⁹ Et humman hu, ya ibbagak anhan ni hi-gam ey idwasi muwak ni laing ma-lat kayyaggud hu pehding kun man-ap-apuddan eyan tuum, ey ma-lat maweda hu kabaelan kun mengamta hedin hipa kayyaggud winu lawah, tep hipa kuma tuun kabaelan tun man-ap-apu eyaddan dakel ni tuum?"

¹⁰ Immamleng hi Apu Dios ni nengibegaan Solomon

¹¹ et kantun hi-gatuy "Gapu tep ya laing ni man-ap-apu hu imbagam ma-lat meandeng hu pehding mun man-ap-apu, e beken ni ya andukkey ni biyag, niya kinedangyan winu ketteyyan ni buhul mu, ey

¹² iddawat ku hu muka ibbaga. Pambalin dakan nekallaing niya iddawtan dakan kabaelan mun man-ewwat e endi tu kei-ingngehan ni laing idan nemangulu winu meittu-nud ni hi-gam ni mampatul.

¹³ Iddawat ku pay ni hi-gam ida etan eleg mu ibega, henin kinedangyan niya dayaw ni nunyan ketaggum, et hi-gam hu kekakkaddangyanan

niya hi-gam hu kee-ettengan dayaw tud emin ni patul.

14 Hedin u-unnuden mun emin hu tugun ku niya olden ku, henin nengu-unnudan amam e hi David ni hi-gak, ey iddawtan dakan andukkey ni biyag.”

15 Inggibek Solomon ey inamta tu e i-innep humman ni immehelan Apu Dios ni hi-gatu. Et lumaw di Jerusalem et umehneng di hinangga etan ni Kaban APU DIOS et man-appit ni kagihheba niya pekiddagyuman nan APU DIOS. Negibbuh humman et mampahemul idan opisyal tu.

Ya nanhuwetan Solomon ni hakey ni neligat ni kasuh

16 Hakey ni aggew ey immaliddad kad-an Solomon hu dewwan biin daka pebeyyad hu annel dan laki.

17 Kan etan ni hakey ni hi-gaday “Apu patul, kami kamanha-ad eyan kadwak ni biid hakey ni baley. Entanniy nan-ungnga-ak ni laki e wada eya kadwak ni nunman.

18 Nelabah hu dewwan aggew ey nan-ungnga daman laki eya bii. Dewwa kamin ebuh ni kamanha-ad diman.

19 Hakey ni hileng ey inipit tu u-ungnga tun nampiggadan tu, nem eleg tu igeb-at, et matey etan u-ungnga tu.

20 Bimmangun nunman ni hileng et alen tu u-ungngak et ihullul tu u-ungnga tun netey, et paulig tun hi-gak nem eggak igibek tep neka-uyengngak.

²¹ Nawa-wa law et bumengunnak et nak pan-innum hu u-ungngak ey netey. Nem entanni et pekabbinbinek ey beken humman ni u-ungngak.”

²² Nem immehel etan bii e kantuy “Eleg, u-ungngak etan mategun gelang! Ya etan netey hu u-ungngam!”

Hinumang etan ni nemangulun bii ey kantuy “Eleg mabalin! Ya ngu etan netey hu u-ungngam tep ya etan mategu hu u-ungngak!” Lektattuy ida kamantuttut di hinanggan Solomon e patul.

²³ Entanni et kan Solomon ey “Hipa inna-nun nuntan e wada hakey ni hi-gayu ey kanyuy u-ungnga yu eya mategun gelang.”

²⁴ Tulli impaela hu ispadah et i-li da et

²⁵ kantuy “Gedwa yu eya gelang et pangged-wadda eyan dewwan bii.”

²⁶ Ya etan makulug ni kan u-ungnga etan ni mategun gelang ey et-eteng hu impeminhed tun u-ungnga tu et kantuy “Apu patul, entan tu ahan patey eya gelang! Anin ew katteg ni idwat mu eyan kadwak!”

Nem kan etan ni hakey ni bii ey “Endi an mengellan hi-gatan dewwa eyan gelang. Gedwa yu kuma!”

²⁷ Immehel law hi Solomon et kantuy “Entan tu patey eya gelang, idwat yu eyan nemangulun bii. Hi-gatu hu makulug ni inetu.”

²⁸ Yan nangngelan idan iIsrael ni nunman ni impahding Solomon ni nanhuwet nunman ni kasuh, ey et-eteng hu lispituh dan hi-gatu tep inamta da law e hi Apu Dios hu nengidwat ni laing tu, et meandeng nenuwet tun kasuh.

4

Yadda opisyal Solomon

¹ Hi Solomon hu patul di emin ni kebebbebley di Israel,

² et huyyadda hu eta-gey ni opisyal tu:

Hi Asariah e u-ungngan Sadok hu padi.

³ Di Elihorep nan Ahijah e u-ungngan Sisha hu kamengittuddek idan meippanggep ni kamekap-kapya etan di bebley.

Hi Jehoshaphat e u-ungngan Ahilud hu kamengippaptek etan idan kameittuddek.

⁴ Hi Benaiah e u-ungngan Jehoiadah hu apuddan emin ni sindalu.

Di Sadok nan Abiathar hu padi.

⁵ Hi Asariah e u-ungngan Nathan hu apuddan gubernor.

Hi Sabud e u-ungngan Nathan hu padin konsihal nan hi Solomon e patul.

⁶ Hi Ahishar hu kamenang-ang idan bega-en di baley ni patul.

Hi Adoniram e u-ungngan Abdah hu kamenang-ang-ang idan nepillit ni mangngunnu.

⁷ Wada pay hu hampulut dewwan pinutuk Solomon ni manggubernor di Israel. Hi-gada hu ngenamung ni kennen di baley ni patul. Hakey ni bulan ni ya hakey ni hi-gada hu ngenamung ni mengidwat ni emin ni kennen di baley ni patul.

⁸ Huyyadda ngadan idan nunman ni hampulut dewwan gubernor niya ngadan idan bebley ni pan-ap-apuan da: hi Ben Hur hu gubernor di Epraim.

9 Hi Ben Deker hu governor idad bebley e Makas, Saalbim, Bet Semes, Elon et ya Bet Haman.

10 Hi Ben Hessed hu governor etan di dewwan bebley e Arubbot et yad Sokoh, et yad emin ni bebley di Heper.

11 Hi Ben Abinadab e ahwatu hi Taphat e hakey ni u-ungngan Solomon ey governor di emin ni bebley di Dor.

12 Hi Baanah e u-ungngan Ahilud hu governor di bebley di Taanak, et yad Megiddo et yad emin ni bebley di Bet Shan e neihnup di Sarethan e wadad south di Jesreel. Ya sakup ni pan-apapuan tu ey meippalpud Bet Shan ingganah di Abel Meholah et yad Jokmeam.

13 Hi Ben Geber hu governor di Ramot di Gilead et yaddad etan di ekka-kut ni bebley di Gilead e bebley ni helag Jair e helag Manasseh, et yaddad bebley di Argob di Bashan. Na-nem ni emin ida huyyan bebley ni linikweh diman ni sinuping dan eta-gey niya giniling hu eheb tu.

14 Hi Ahinadab e u-ungngan Iddo hu governor idad bebley di Mahanaim.

15 Hi Ahimaas e ahwan Basemat e u-ungngan Solomon hu governor di emin ni bebley di Naptali.

16 Hi Baana e u-ungngan Hushai hu governor idan bebley di Asher anin ni Bealot.

17 Hi Jehoshaphat e u-ungngan Paruah hu governor idan bebley di Issakar.

18 Hi Simei e u-ungngan Ela hu governor idan bebley di Benjamin.

19 Hi Geber e u-ungngan Uri hu gobernador idan bebley di Gilead e nan-ap-apuan lan Sihon e patul ni iAmor et hi Og e patul ni iBashan.

Ey wada pay hu pinutuk Solomon e patul ni hakey ni man-ap-apuddan emin ni bebley di Judah niyad Israel.

Ya kayyaggud ni nan-ap-apuan Solomon

20 Ya kedakkel ni tutu-ud Judah et yad Israel ey henin kedakkel ni palnah di gilig ni baybay. Dakel hu kennen da niya innumen da ey ida kamampan-an-anla.

21 Ya sinekup ni nan-ap-apuan Solomon ey emin hu bebley ni meippalpud Wangwang e Euphrates ingganah di Pilistia et lumaw lad pappeg ni Egypt. Ida kamambeyyad emin ni hi-gatun buwis ey hi-gatu ap-apuda ingganah ni neteyyan tu.

22 Ya mahapul Solomon ni kennen ni han-aggew di baley da ey hanggatut et neliman sakuh ni pinun alinah, telunggatut ni sakuh ni kennen e henin begah,

23 hampulun bakan daka ia-allain kennen da, hampulut dewwan bakan kameippattul, hanggatut ni kalneroh niya gelding, yadda makwah, yadda manuk, yadda gawgawa niyadda sisit.

24 Nan-ap-apu hi Solomon di emin ni bebley di appit di kakelinnugin aggew, hedin wada itad Euphrates e Wangwang meippalpud Tipsah ingganah di Gaza. Emin ida hu patul diman ni bebley ey hi-gatu daka u-unnuda. Ey kayyaggud pay hu kapekiddagyumiddan papatul di nangkeih-nup ni bebley dadman.

²⁵ Yan nan-ap-apuan Solomon ey melinggep ida tuud Israel et yad Judah et wada hakkeyey kamakaddinel di nanha-adan tu. Meippalpu Dan ingganah di Beersheba ey wada hakey ni pamilya ey wada baley tu niya pantenneman tu.

²⁶ Hi Solomon e patul ey wada hu na-pat ni libun pukkungnan ni kebayyun kamangguyyud ni kalesah niya hampulut dewwan libun kebayyu tun kamei-ussal di gubat.

²⁷ Yadda etan hampulut dewwan governor ey nei-peng idad bulan ni mengillaw ni kenen ni mahapul di baley Solomon. Mahapul ni ang-angen da et eleg ida mangkulang di hipan kenen.

²⁸ Da pay kaillaw hu daka pekkan ni kebayyun daka ussalad gubat et yadda etan edum ni kebayyun daka panggunnu.

Ya kalinaing Solomon

²⁹ Indawtan Apu Dios hi Solomon ni kamengip-petngan laing, ya et-eteng ni kabaelan ni kapan-ewwat niya dakel ni inamta tu.

³⁰ Nelalla-ing nem yadda kelaingan ni tutu-ud appit ni kasimmilin aggew niyad Egypt.

³¹ Hi-gatu kelalla-ingan ni emin ni tuu. Nelalla-ing nem di Ethan e helag Ezra, hi Heman et di Kalkol nan Darda e u-ungngaddan Mahol. Nandingngel hu ngadan Solomon di emin ni nanlinikweh ni bebley.

³² Intudek tu tellun libun kandan proverbs et ya hanlibu et liman a-appah.

³³ Inamta tu niya intuttuddu tu meippanggep ni kameitnem, henin keyew e sedar di Lebanon

niya kandan hyssop ni kaumtemel di tuping, yadda meippanggep ni animal, sisit, et yadda mategud danum.

³⁴ Nandingngel hu laing tud kebebbebley, et humman hu, emin ida patul di kebebbebley ey immitu-dak idan tuu dan an mandedngel ni hi-gatu.

5

Ya nandaddanan Solomon ni nengapyaan tun Tempol

¹ Hi Hiram e patul di Tyre ey nehammad hu nanggayyuman da lan David. Dingngel tu e hi Solomon e u-ungngan David hu neihullul ni patul ey immitu-dak ni tutu-u tun an mekihhumman-gan.

² Huyya hu intudek Solomon ni impalaw tun Hiram e kantuy

³ “Nanna-ud ni inamtam e gapuh ni nekigubagubatan ama e hi David di buhul tuddad bebley di nanlinikweh, ey endi inna-nu tun nengapyan Tempol ni pandeyyawan tun AP-APU e Dios tu ingganah ni peapput APU DIOS emin hu buhul tu.

⁴ Nem yan nunya ey impelinggep tuwak nan AP-APU e Dios ku, et endi law hu buhul ku eyad bebley ni nangkeihnup ni hi-gami. Endi hu kamannemnem ni mengubbat ni bebley mi.

⁵ Insapatah APU DIOS nan hi ama e hi David e kantuy ‘Yalli u-ungngam ni meihhullul ni hi-gam ni mampatul hu memehwat ni tempol ni pandeyyawan yun hi-gak.’ Et mukun yan

nunya ey ninemnem kun behwatan humman ni Tempol.

6 Et humman hu nakka ibbaga anhan hu baddang mu. Itu-dak mudda anhan hu tuum et ida manlenggeh ni mahapul kun keyew e sedar di Lebanon, tep inamtam e endi ngu hu nelaing ni tuuk ni manlelenggeh ni keyew ni henin kalinaing idan tuum. Peellik ida tuuk ni umbaddang ni hi-gada, niya beyyadak ida hu tuum hedin piga pinhed mu winu hipa pinhed mun ibbayad ku.”

7 Et-eteng hu amleng Hiram ni nangngelan tun impaad Solomon idan intu-dak tu et kantuy “Medeyyaw hi AP-APU ni nunyan aggew tep indawtan tu hi David ni nekallaing ni u-ungnga tun nambalin ni patul ni bebley dan nandingngel.”

8 Impalaw daman Hiram hu humang tun Solomon e kantuy “Inhel dan hi-gak hu muka ibbaga. Dammutun iddawtan dakan sedar et ya belbel ni mahapul mu.

9 Iddaddan idan tuuk humman idan keyew et idayyu dan melpud Lebanon ingganah etan di baybay, et handa ikeput di bangka et padelan dad baybay ey handa impadekal di bebley ni pinhed mu. Hedin inubad idan tuuk hu kaput, ngenamung ida law dama tuum ni mengiennamut. Ya ibbagak ni ebuh ni hi-gam e iddawwat mu kennen ni mahapul idan tuuk.”

10 Et idwat Hiram emin hu sedar et ya belbel ni mahapul Solomon.

11 Ya dama indawat Solomon ni bayad tun Hiram ey hanggatut ni libun sakuh ni wheat et ya hanggatut et hampulun libun galon ni

nemahmah ni mansikan olibah ni katootoon ni kenne idan tuu tud baley da.

¹² Impeamnun APU DIOS hu insapatah tun iddawat tu laing nan Solomon. Kayyaggud ni peteg hu nanggayyuman di Solomon nan Hiram ey nanhumangan ida e kayyaggud idallin ing-ganah.

¹³ Entanni ey pinilit Solomon hu telumpulun libun tuud Israel ni mangngunnu,

¹⁴ et putuken tu hi Adoniram ni menang-ang ni hi-gada. Impantelu tuddan ginenedwa et hambulan ni hampulun libu hu umlaw di Lebanon ni an mangngunnu, niya dewwam bulan hu panggunnuan dad baballey da. Hedin negibbuh hu hambulan, neihullul mewan hu hakey ni grupuh. Nanhihinullul ida humman ni tellun grupuh.

¹⁵ Wada mewan hu newalun libun tuun impanggunnun Solomon ni mampehhek ni batud duntug niya nepitun libun tuun memehhan ni pinehek da.

¹⁶ Wadadda dama hu neputuk ni tellun libu et telunggatut ni menang-ang niya mengituttuddun pehding idan kamampanggunnu.

¹⁷ Inu-unnud idan kamampehhek ni batu hu inhel Solomon et pumehek idan mei-ussal di pengibbehwatan ni Tempol.

¹⁸ Yadda tuun Solomon, yadda tuun Hiram, niyadda tuun nalpud Gebal hu nengidaddan idan batu niyadda keyew ni mei-usal di pengapyaan dan Tempol.

6

Binehwat Solomon hu Tempol

¹ Yan meikkadwan bulan ni meikka-pat ni toon e kandan Sib e yan nunman ey epat ni gatut et newalun toon law nelabah neipalpu eman ni neni-yanan idan helag Israel ni Egypt ey inlapun Solomon ni behwaten etan Tempol APU DIOS.

² Ya etan Tempol ey nahyam ni piyeh hu kadinukkey tu, telumpulun piyeh hu kalinakkeb tu, ey na-pat et liman piyeh hu kasina-gey tu.

³ Ya etan balkon ey hampulut liman piyeh hu kadinnukey tu, niya telumpulun piyeh hu kalinakkeb tu.

⁴ Ya dingding ni Tempol ey wada habhabyen tun mehehhekkang di appit ni bawang tu niya nahnahkit di appit ni dallin.

⁵ Hedin yadda etan nambina-hil ni keb-al niyad awwidan ni Tempol ey neidagsi hu tellun gladuh ni baley e hedin ya kasina-gey ni hakey ni gladuh man pitu et kagedwah ni piyeh.

⁶ Yadda etan kuwaltuh di nengin-ehpen ey pitut kagedwah ni piyeh hu kalinakkeb tu, ey yadda etan kuwaltuh di neigawwan gladuh, ey heyam ni piyeh hu kalina-keb tu, ey ya etan meikkatlun gladuh ey hampulut kagedwah ni piyeh hu kalina-keb tu. Ma-nu kedit hanniman, ey tep meing-ingpih hu dingding ni nengin-ahpat ni gladuh nem ya dingding ni nengin-ehpen, et dammutun meitta-pew hu dinengal di dingding ni nengin-ehpen ni kuwaltuh ni nengiha-adan dan kandan girder.

⁷ Hedin yadda etan batun neusal di Tempol man inyayyaggud da dedan ni pinehek et endi hu hipan kamedngel ni tenul ni massilyu, ya wahay winu edum ni alumintan gumek ni nengikapyaan dad Tempol.

⁸ Ya heggeppan etan di nemangulun gladuh ni neihuup di Tempol ey yad appit di south e wada hu agdan ni mampellaw di meikkadwa niyad meikkatlun gladuh.

⁹ Ingkapyan Solomon hu bubidah ni Tempol e inusal tu sedar ni tabla et megibbuh etan Tempol.

¹⁰ Inusal tu pay hu sedar ni nengihuup etan ni tellun gladuh di Tempol e pitut kagedwah ni piyeh hu kasina-gey ni hakey ni gladuh.

¹¹ Immehel hi APU DIOS et kantun Solomon ey

¹² "Hedin u-unnudem ni emin hu tugun niya olden ku man peamnuk ni hi-gam hu insapatah ku lan amam e hi David.

¹³ Mekihha-addak idan tutu-uk e helag Israel eyad Tempol ni muka pangkapyaa, niya eggak ida iwwalleng."

¹⁴ Hi Solomon ey ginibbuh tu law ni kinapya etan Tempol.

Ya mipanggep ni bawang ni Tempol

¹⁵ Ya neikapyan dingding ni bawang ni Tempol neipalpud det-al ingganah di bubidah ey sedar ni tabla niya belbel hu neikapyad det-al.

¹⁶ Ey ya sedar ni tabla hu neikapyad dingding ni Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS meipalpud det-al ingganah di bubidah. Humman ni Kuwaltuh ey wadad hudek ni Tempol niya telumpulun piyeh hu kadinukkey tu.

17 Wada melakkeb ni kuwaltuh di hinanggan nunman ni Kuwaltuh e na-nem ni piyeh hu kadinukkey tu.

18 Emin hu bawang ni Tempol ey nei-dah ni neidingding hu sedar ni keyew e nepaotan ni heni kalibahha niya habung. Et endin hekey hu kameang-ang ni batun neidingding.

19 Ya etan Kaban APU DIOS ey neiha-ad etan di Nekassantuh ni Kuwaltuh di hudek ni Tempol.

20 Ya kadinukkey nunman ni Nekassantuh ni Kuwaltuh ey telumpulun piyeh, ey telumpulun piyeh dama hu kalina-keb tu niya kasina-gey tu. Netakapan emin dingding tun nemahmah ni balituk anin ya det-al tu niya bubidah tu. Ey anin etan ni kapan-appisi et nedingding ni sedar e netakapan ni balituk.

21 Emin hu bawang ni Tempol ey netakapan ni balituk. Ey neiballabag hu kadenah ni balituk etan di kahehgepid neihudek ni kuwalto. Humman ni kuwaltuh ey netakapan daman nemahmah ni balituk.

22 Et emin hu bawang ni Tempol, anin etan kapan-appisi etan di Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS, ey netakapan ni nemahmah ni balituk.

23 Wada dewwan anghel ni pinaot dan keyew ni olibah ni inha-ad da etan di Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS e ya kasin-gey da ey hampulun liman piyeh.

24-26 Neka-inggeh hu kainetteng da niya impengapya dan nunman ni dewwan pinaot. Handedwa hu payak da e pitut kagedwah ni piyeh hu kadinukkey da. Ya kadinukkey ni payak da meipalpud utduk ni hakey ni payak ingganah

di utduk mewan ni hakey ni payak ey hampulut liman piyeh.

²⁷ Nandagsi dadda etan di Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS. Ya etan dewwan payak dan nebekyag ey nantumuk idad gawwan etan ni kuwaltuh. Ya etan dewwa mewan ni payak da ey dimmateng idad nambina-hil di dingding.

²⁸ Humman idan anghel ni pinaot ey netakapan ni balituk.

²⁹ Ey neipaot di dingding ni nunman ni dewwan kuwaltuh hu heniddan nunman ni anghel, ya palmah niya habung.

³⁰ Hedin yadda det-al man netakapan ni balituk.

³¹ Yad heggeppan di Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS ey ingkapyan Solomon hu dewwan lekbin nekapan keyew ni olibah. Ya etan nangged idan nunman ni lekbi ey beken ni kuwadladuh.

³² Neal-alkusan ida humman ni pinaot ni anghel, palmah et ya habung. Humman idan pinaot ey netakapan ni balituk.

³³ Henin etan ni pamedingan ni habyen ni Tempol e keyew ni olibah hu ingkapy tu.

³⁴ Ya etan dewwan lekbin nunman ni habyen ey belbel ey kamesiklup

³⁵ e neal-alkusan idan neipaot ni anghel, ya palmah niya habung ey netakapan ni balituk.

³⁶ Yad hinanggan Tempol ey wada kinapya tun dallin ey nedingding humman ni tellun nanggaga-tun ni nepahek ni batu ni han neta-pewan ni keyew ni sedar.

³⁷ Nekapya etan pengibbehwatan dan Tempol eman ni meikkadwan bulan ni kandan Sib e yan nunman hu meikka-pat ni toon ni nampatulan Solomon.

³⁸ Ey yan eman ni meikkewwalun bulan e humman hu kandan Bul, e yan nunman hu meikkahampulu et hakey ni toon ni nampatulan Solomon ey nekaggibbuh etan Tempol e neka-unnud tu hu planuh. Hi Solomon ey ginibbuh tun binehwat huyyan Tempol ni pitun toon.

7

Ya etan palasyoh Solomon

¹ Nengapya dama hi Solomon ni palasyoh ni panha-adan tu e limmaw hu hampulu et tellun toon et han megibbuh.

²⁻³ Nginedanan tu humman ni baley tun Muyung e Lebanon. Hanggatut et neliman piyeh hu kadinukkey tu, nepitut liman piyeh hu kalinakkeb tu, niya na-pat et liman piyeh hu kasina-gey tu. Tellun linyah hu neta-gey ni tukud tu ey hampulut liman tukud di hakey ni linyah. Huyya idan nelinyah ni tukud hu neita-pewan idan wanan ni sedar. Nebubidahan ni sedar ingganah etan di netukudan ni kuwaltuh ni da kapengittelluin ngunut.

⁴ Ya etan di nambina-hil ni dingding ey wada hu hantetlun nantutu-nud ni habhabyen.

⁵ Ey humman idan nantutu-nud ni habhabyen di nambina-hil ey nanhinnanggadda. Nandinukkey ida humman ni habhabyen anin etan ni habyen.

⁶ Ya etan Kuwaltuh ni Dakel Tukur ey nepitut liman piyeh hu kadinukkey tu niya na-pat et liman piyeh hu kalinakkeb tu. Wada balkon tun neatepan niya netukutukudan.

⁷ Ya etan Kuwaltuh ni Yuddunggan ni Patul, e ya hakey ni ngadan tu ey Kuwaltuh ni Panhum-malyaan ey humman hu kapengippennuhin kasuh. Nedingding humman ni sedar meippalpu det-al ingganah di atep tu.

⁸ Hanniman dama etan kapanha-adin Solomon e wada etan di dingkuggan ni Kuwaltuh ni Panhuwetan. Ey hanniman dama nengapya dan kapanha-adin etan ni ahwatun u-unggan patul di Egypt.

⁹ Emin ida huyya ey nekapyad kayyaggud niya nenginan batu neipalpu etan di nengituunan dan baley ingganah idad hableyyan da. Inna-ud dan yinayyaggud etan ida batud nengal-an da e inusal da gelgel ma-lat man-iinggeh.

¹⁰ Yadda etan etta-teng ni batun ingku-ku dan nengituunan daddan nunman ni kinapya dan baley ey hampulut dewwan piyeh hu kadinukkey ni edum niya hampulut liman piyeh hu edum.

¹¹ Anin idan edum ni batun intena-pew da, niyadda wanan ni sedar ey nina-ud dan lingkud.

¹² Ya nengapyatun dallin ni palasyo ey ned-inding ni tellun nanggaga-tun ni nepahek ni batu ni han neta-pewan ni keyew ni sedar. Hanniman dama hu nengapya dan dallin ni Tempol APU DIOS.

Ya ngunun Huram

¹³ Entanni ey impaeyag Solomon e patul hi Huram di Tyre e nelaing ni meippanggep ni ngunun giniling.

¹⁴ Ey simbal tu e hi-gatu mengingngunnun emin ni giniling. Hi ametu la ey nelaing daman ngunun meipanggep ni giniling ey hi inetu e balu ey helag Naptali.

Ya etan dewwan giniling ni tukud

¹⁵ Kinapyan Huram hu dewwan giniling ni tukud ni neikapyad hinanggan habyen ni Tempol. Dewampulut pitun piyeh hu kasina-gey da niya hampulut walun piyeh hu kainetteng da.

¹⁶ Ey nengapyan dewwan giniling ni neihuup di ta-pew idan nunman ni tukud e hampipitu et gedwan piyeh hu kasina-gey da.

¹⁷ Huyyaddan neihuup di ta-pew idan nunman ni tukud ey inal-alkusan tuddan kadenah ni giniling

¹⁸ niya dewwan kadenah ni netu-tu-nud ni, henin lameh ni pomegranate.

¹⁹ Humman ni kinapya tun giniling ni neiha-ad di ta-pew idan tukud ey heni habung e lily niya enem ni piyeh kasina-gey tu.

²⁰ Humman idan netullikeng ey neal-alkusan ni kadenah niya dewampulun gatut ni giniling ni henin pomegranate e netu-tu-nud di nanlinikwew nunman idan tukud.

²¹ Impeehneng tudda humman ni dewwan tukud di hinanggan habyen ni Tempol. Ya etan neikapyad appit ni south ey nengadanan ni Jakhin, ey ya etan neikapyad appit ni north ey nengadanan ni Boaz.

²² Humman idan giniling ni nekapyan henin lilih ey neiha-ad di ta-pew nunman idan tukud. Negibbuh law ngunun Huram meippanggep idan tukud.

Ya etan giniling ni tangkih

²³ Nengapya mewan hi Huram ni netullikeng ni et-eteng ni giniling ni tangkih e pitu et kagedwah ni piyeh hu kasina-gey tu, hampulut liman piyeh hu kalinakkeb tu, niya na-pat et liman piyeh hu nanlinikweh ni bibil tu.

²⁴ Neal-alkusan hu nanlinikweh di daul ni bibil nunman ni tangkih ni dewwan linyah ni nantutu-nud ni giniling e heni kalibahha e neinaud ni neikapyad tangkih.

²⁵ Neituun huyyan et-eteng ni tangkih di beneg idan hampulut dewwan giniling ni bulug ni baka e hantetlu ey hin-appil nengihanggaan da e indekug dan emin di gawetu.

²⁶ Humman ni tangkih ey tellun pulgadah hu hedel tu. Ya bibil tu ey henin basuh e nelugsi e heni etan habung ni lily. Nehuluk ni hampulun libun galon hu tuka ellan danum.

Yadda giniling ni kaliton

²⁷ Nengapya hi Huram ni hampulun giniling ni kaliton e han-e-nem ni piyeh kadinukkey, kainetteng tu niya epat et gedwan piyeh hu kasina-gey tu.

²⁸⁻²⁹ Yad dingding idan nunman ni kaliton ey neipaot hu heni layon, ya lakkitun baka niyadda heni anghel. Ey yad ta-pew niyad daul idan nunman ni neipaot ni layon, niya bulug ni baka ey neipaot hu neappid ni al-alkus tu.

³⁰ Emin ida humman ni kaliton ey han-e-pat hu heli da e nekapyia daman giniling ey nekapyian giniling etan nangged ni kapansilleniddan etan ni heli. Ya etan di epat ni dugun nunman idan kaliton ey wada neikapyian giniling ni pengippet-tukan ni besen. Humman ni pengippet-tukan ni besen ey neipaot hu neappid ni al-alkus tu.

³¹ Ey neigawwadman hu netullikeng ni pengippet-tukan, e humman hu mengged ni besen. Hampulut walun pulgadah hu kasina-gey tu meippalpud sigil ni kaliton, niya pitun pulgadah hu dallem tu. Ey nepaotan ni al-alkus tu hu nanlinikweh.

³² Yadda heli tu ey dewampulut liman pulgadah hu kasina-gey da e neihuup idad daul ni dingding niyadda etan nangged ni pansillenan ni heli, ey neikahhakey kapyatu etan di kaliton.

³³ Humman idan heli ey henin helin kalesah ni kameussal di gubat. Ey emin hu nekapyian nunman ni idan helin kaliton ey giniling.

³⁴ Anin ida etan ni epat ni dugun neiha-ad ey neina-ud hu kapyatu etan di kaliton.

³⁵ Ya hedel etan idan neilibed idad kaliton ey neina-ud hu kapyatu ey heyam ni pulgadah.

³⁶ Neipaot idadman hu heni anghel, yadda layon, niyadda palmah. Ey neipaot hu neappid ni al-alkus di nanlinikweh.

³⁷ Hanneya hu nengapya daddan kaliton e naniinggeh hu keetteng da niya kapkapyia da.

³⁸ Nengapya hi Huram ni hampulun besen ni nei-peng di kaliton. Ya hakey ni besen ey enem ni piyeh hu kainetteng tu ey ya kadinakkal ni

meihha-ad ni danum ey nehuluk ni dewwan gatut ni galon.

³⁹ Inha-ad tu hu liman kaliton di appit ni south ni Tempol, et ya limad appit ni north. Inha-ad tu etan et-eteng ni tangkih di appit ni southeast ni Tempol.

Ya nengiha-adan daddan meussal di Tempol

⁴⁰⁻⁴⁵ Nengapya pay hi Huram idan banga, yadda pala et yadda besen et gibbuhen tu law emin hu impekapyan Solomon ni hi-gatun meussal di Tempol APU DIOS. Yaddahhuy hu kinapya tu: dewwan tukud, dewwan heni mahukung ni duyun neikapya etan di ta-pew idan tukud, yadda al-alkus ni kadenah ni neihad di ta-pew idan tukud, epat ni gatut ni heni lameh ni pomegranate ni nekapyan giniling ni neihabley idadman ni kadenah di ta-pew ni dewwan tukud, dewwan netu-tu-nud ni pomegranates hu neihabley di hakey ni kadena di hakey ni tukud, yadda hampulun kaliton ni pengippettukan idan hampulun besen ya etan et-eteng ni tangkih niyadda etan hampulut dewwan heni bulug ni bakan neipetukan tu. Emin ida humman anin idan banga, yadda pala, niyadda besen ey nekapyad giniling.

Humman idan mahapul di Tempol ey impekapyan Solomon nan Huram.

⁴⁶ Et ya nengapyaan tuddan nunman ey yad kapampandayin wadad nambattanan ni Sukkot et ya Sarethan di Nedeklan e Jordan.

⁴⁷ Eleg pakiloh nan Solomon ida huyyan neusal ni giniling tep dakel ni peteg et endi nengamtan bel-at tu.

⁴⁸ Yadda etan meussal di Tempol ni nekapyad balituk ni impekapyan Solomon ey: ya etan altar, ya etan tebol ni pengihha-adan ni sinapay ni kamei-appit nan Apu Dios,

⁴⁹ yadda etan hampulun pengippettukan ni kengkeh ni neiha-ad di hinanggan Nekassantuh ni Kuwaltuh e limad appit ni south ey lima damad appit ni north, yadda habung ni al-alkus, yadda kengkeh, yadda ipit ni ngalab,

⁵⁰ yadda basuh, yadda pan-e-dep ni kengkeh, yadda besen, yadda pengiggihheban ni insensoh, yadda penellukduk ni ngalab, yadda bitaglah ni lekbin Nekassantuh ni Kuwaltuh niyadda etan bitaglah ni lekbin Tempol. Emin ida humman ey nekapyad balituk.

⁵¹ Negibbu ni emin hu impangunun Solomon di Tempol et iha-ad tun emin ida balituk, yadda silber et yadda edum ni in-appit ametu e hi David nan APU DIOS di bodegah ni Tempol.

8

Ya nengilawwan dan Kaban APU DIOS di Tempol

(2 Chronicles 5:2-6:2)

¹ Ineyagan Solomon e patul emin ida etan kamengipappangngulun helag Israel niyadda pamilyah da et maemung idad Jerusalem, et da alen hu Kaban APU DIOS di Zion e Bebley David et ilawdad Tempol.

² Yan nunman ni meikkeppitun bulan e kandan bulan ni Ethanim e yan nunman hu Piyestah ni Kampu hu neamungan da.

³ Dimmateng idan emin hu kamengipappanggulun helag Israel et iattang idan padi etan Kaban APU DIOS

⁴ et ilaw dad Tempol. Anin etan Tabernacle et yadda ngunut ni meussal diman ey inlaw idan padi niyadda helag Levi diman.

⁵ Neamung di Solomon niyadda helag Israel di hinangga etan ni Kaban APU DIOS, et manappit idan dakel ni kalneroh niyadda bakan eleg mebillang.

⁶ Entanni ey inhegep idan padi humman ni Kaban di Tempol, et ilaw da etan di Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS et iha-ad dad daul idan nepaot ni nepayakan ni anghel.

⁷ Yadda etan nebekyag ni payak idan nunman ni anghel, ey hinephepan da etan Kaban et yadda keyew ni nengattang da.

⁸ Kameang-ang ni ebuh utduk idan nunman ni keyew hedin wada itad hinanggan Nekassantuh ni Kuwaltuh APU DIOS. Ingganah nunya ey immen ida etan keyew ni impan-attang da.

⁹ Ya neiha-ad etan di Kaban APU DIOS ey ebuh etan dewwan nedampillag ni batun inhaad Moses eman ni wadaddad Duntug e Sinai. Yadman hu nekitbalan APU DIOS idan helag Israel eman ni nalpuan dad Egypt.

¹⁰ Entanniy immehep ida etan padin nalpu etan di Nekassantuh ni Kuwaltuh Apu Dios, ey pinhakkeyey napnu hu Tempol ni kulput

¹¹ ni kaumhili tep wadadman hi APU DIOS, et endi law inna-nuddan padin mengittulluy ni ngunu da.

¹² Et mandasal hi Solomon e kantuy “APU DIOS, kammuy manha-ad kad kulput,

¹³ nem yan nunya ey nengapya-ak ni kayyaggud ni peteg ni panha-adam ni ingganah.”

*Ya inhel Solomon idan tuu
(2 Chronicles 6:3-11)*

¹⁴ Nanligguh hi Solomon et ihangga tuddan nunman ni neamung ni tuu et bendisyonan tudda.

¹⁵ Kantuy “Kamedeyyaw hi AP-APU e Dios tayun helag Israel. Tep impeamnu tu hu insapatah tu lan ama e hi David,

¹⁶ e kantuy ‘Neipalpu eman ni impa-kal kudda tuuk di Egypt ingganah nunya ey endi nak pinilin bebley eyad Israel ni pemehwatan ni Tempol ni pandeyyawan dan hi-gak. Pinili daka e David ni man-ap-apuddan tuuk e helag Israel.’ ”

¹⁷ Intuluy Solomon et kantuy “Implanuh nan ama e hi David ni memehwat ni Tempol ni pandeyyawan nan AP-APU e Dios tayun helag Israel,

¹⁸ nem kan APU DIOS ni hi-gatuy ‘Kayyaggud huttan ni ninemnem mun pinhed mun memehwat ni Tempol ni pandeyyawan yun hi-gak,

¹⁹ nem beken ni hi-gam hu memehwat. Ya hakey aliddan u-ungngam hu memehwat ni Tempol ku.’

²⁰ Yan nunya ey impeamnun APU DIOS human ni insapatah tu, tep adyah e neihullullak nan aman mampatul eyad Israel, et ay deh e

binehwat ku eya Tempol ni pandeyyawan ni hingat e Dios tayun helag Israel.

21 Ey wada ingkapyak eyad Tempol ni pengihha-adan ni Kaban APU DIOS e neiha-adan etan ni batun nedampillag ni neitudekan ni nekitbalan di APU DIOS ida lan ammed tayun nalpuan dad Egypt.”

Ya dasal Solomon

22 Entanni ey an immehneng hi Solomon di hinangga etan ni altar et ita-gey tu ngamay tu e han-ang-ang emin ni tuu

23 et mandasal e kantuy “AP-APU e Dios min helag Israel, endi edum ni Dios di kabunyan ey puyek ni henin hi-gam. Impannaneng mu hu eleg melumman ni impeminhed muddan tuum ni kamekangngu-unnud ni hi-gam niya kamengippehebbalin mengippahding ni pinhed mu, niya muka peamnu hu nekitbala ni higa-gada.

24 Impahding mu tu-wangu hu inhel mu lan ama e hi David e bega-en mu et deh e impeamnum nunyan emin.

25 AP-APU e Dios min helag Israel, pannanang mu anhan etan hakey mewan ni insapatah mun ama e kammuy wadan ingganah hu hakey ni helag tun mampatul di deya Israel, hedin paka-u-unnuden da hu tugun mu henin impahding tu.

26 Ey yan nunya AP-APU e Dios min helag Israel, peamnum anhan emin hu insapatah mun ama e hi David e bega-en mu.

²⁷ Nem kaw makulug, e Apu Dios ni manha-ad ka eyad puyek? Mahkang ni peteg hu kabunyan, nem eleg um-ustuh ni panha-adam, et nema-ma ngun ek-eket ni peteg eya Tempol ni binehwat ku.

²⁸ AP-APU e Dios ku, dengel mu anhan eya dasal kun bega-en mun kamampehemhemmek ni hi-gam. Em, dengel mu anhan eya dasal kun nunya.

²⁹ Ipaptek mu anhan ni kawwalwal niyan hileng eya Tempol mun pinilim ni pandeyyawan ni hi-gam. Ey dengel mu anhan hu dasal ku hedini inhanggak di appit eyan Tempol.

³⁰ Em, dengel mu anhan hu dasal midan eyan tuum ditan kabunyan ni kad-am hedini kami kamandal e inhangga mid appit eyan Tempol et liwwanem hu liwat mi.

³¹ Hedini wada hakey ni tuun kandan nengipahding ni lawah di edum tu, et nei-li eyad altar eyad Tempol et issapatah tu e eleg mambahul,

³² ey dengel mu anhan e APU DIOS di kad-am mud kabunyan hu dasal tu, et ngenamungkan menuwet idan bega-en mu. Kastigum hu nambahul, tep humman hu lebbeng tu niya itudum etan tuun endi bahul tu.

³³ Hedini ya liwat ida eyan tuum ni helag Israel hu umhulun et apputen idan buhul dad gubat, nem entanni ey mantuttuyyudda et heppulen hu baddang mu, et um-alidda eyad Tempol mun mampehemhemmek di dasal da ma-lat liwwanem hu liwat da, ey

³⁴ dengel mu anhan hu dasal dad kad-am mud kabunyan. Liwwan mu anhan hu liwat idan

nunyan tuum et ibangngad muddad bebley ni indawat mun aammed da lan nunman.

³⁵ Hedin nanliwat ida mewan ni hi-gam et kastiguen mudda e eleg mu paeli udan, nem entanni ey mantuttuyyu ida et issiked dan manliwwat, et mandasal idan hi-gam e ihhangga dad appit eyad Tempol mu,

³⁶ dengel mu anhan dasal dadtan kad-am mud kabunyan, et liwwanem anhan hu liwat eyaddan bega-en mun helag Israel, et ituttudduan mud-dan mengippahding ni neiptek ni keittu-uan, niya paelim hu udan eyad bebley ni indawat mun pambebleyan dan ingganah.

³⁷ Hedin wada bisil eyad bebley winu piston tuu winu degeh ni intanem winu dudun, winu hedin ginubat ni buhul da eyadda tuum, winu wada immalin hipan degeh ni hi-gada niya hipa humman ni umbabhah,

³⁸ ey dengel mu anhan hu dasal da. Hedin mewan wadadda eyad tuum ni helag Israel hu nemahhig lehan da, et mandasal ida e iddeng-deng da ngamay dad appit eyan Tempol,

³⁹ ey dengel mu anhan dasal dad kad-am di kabunyan, liwwan mu liwat da niya baddangim ida. Hi-gam ni ebuh nengamtan nemnem ni tuu, et humman hu, hi-gam hu ngenamung ni mengippahding ni hipan pehding mun hanhakkey eyaddan tuum,

⁴⁰ ma-lat mengu-unnud idan ingganah ni hi-gam ni panha-adan da eyad bebley ni pambebleyan dan indawat mudda lan aammed mi.

⁴¹ Hedin wada edum ni tuun nalpud edawwin bebley ni um-alin menaydayaw ni hi-gam,

⁴² tep nanna-ud ni dedngelen da hu meip-panggep ni nandingngel ni ngadan mu niyadda dakel ni miracle ni kamengippetngan impahding muddan tuum, ey hedin mandasal idan ihhangga da eyad Tempol mu,

⁴³ ey dengel mu dasal dad kad-am mud kabun-yan et ipahding mu hu daka ibbagan hi-gam, ma-lat amtaen dakan emin ni tuu eyad puyek, ey u-unnuden dakan henidda eyan tuum e helag Israel, ey ma-lat amtaen da e huyyan Tempol ni binehwat ku ey yadya penaydayawan ni hi-gam.

⁴⁴ Hedin minandal mudda tuum ni an mekig-gubbat idan buhul da et mandasal idan hi-gam, anin ni attu kad-an da, e ihhangga dad appit eyan bebley ni pinilim niyad Tempol ni kinapyak,

⁴⁵ ey dengel mu anhan di ditan kad-am mud kabunyan hu dasal da et pengapput mudda.

⁴⁶ Hedin manliwwat ida eya tuum ni hi-gam, tep emin hu tuu ey kamanliwwat, et gapuh ni bunget mu ey peapput muddan buhul da et alen daddan balud et ilaw daddad edum ni bebley di neidawwi winu neihnup,

⁴⁷ nem hedin et anhan mantuttuyyudda niya mampehemmehemmek idan hi-gam di bebley ni neilawwan da, et mandasal idan hi-gam ey ebbuluten da e nanliwat ida et ippahding da lawah, ey dengel mu anhan hu dasal da, e APU DIOS.

⁴⁸ Ey hedin yan kaweda dad bebley ni buhul da ey ibbangngad dan mekangngu-unnud ni hi-gam, et mandasal idan ihhangga dad appit eyan bebley ni indawat mudda lan aammed mi, niya

eyad Jerusalem ni pinilim niya eyad Tempol mun kinapyak,

⁴⁹ ey dengel mu anhan hu dasal dad kad-am mud kabunyan et baddangan mudda.

⁵⁰ Liwwan mu anhan emin hu liwat idan tuum niya liwwan mu hu nanggehayen dan hi-gam, niya ang-ang mu ma-lat hemeken idan buhul da,

⁵¹ tep tuum ida ngu dedan, tep inewit muddad Egypt e bebley ni heni apuy ni kapan-e-dihin gumek.

⁵² APU DIOS e Eta-gey ni peteg peang-ang mu anhan hu binabbal mu eyaddan tuum e helag Israel, anin ni hi-gak e patul da, niya dengel mu anhan hu dasal mi ni pambeggaan min baddang ni hi-gam.

⁵³ Hi-gami pinilim ni tuum di emin ni katuu-tuud kebebbley. APU DIOS e Eta-gey ni peteg, huttan ida impakulug mu dedan lan bega-en mu e hi Moses ni nangkalam idan aammed mid Egypt.”

Ya bendisyon Solomon

⁵⁴ Ginibbuh nan Solomon ni nandasal nan APU DIOS di nandukkunan tud hinanggan pan-appitan ey immehneng et ita-gey tu ngamay tu,

⁵⁵ et eleyen tu hu pambendisyon tuddan tutu-u e kantuy

⁵⁶⁻⁵⁷ “Ya AP-APU e Dios tayu hu medeyyaw e nengidwat ni linggep idan tuu tu e humman dedan la inhel tun nunman. Impahding tun emin hu inhenammad tulan inhel nan hi Moses e bega-en tu. Eleg daitsu-et anhan kuma iwwalleng ni

hi-gatu nem baddangan daitsu henin nemaddangan tudda lan aammed tayu.

58 Ey pambalin daitsu et anhan kuman mekangngu-unnud ni hi-gatu, ma-lat ipahding tayun emin hu olden tu niya tugun tun indawat tudda lan aammed tayu.

59 Niya nenemnemen kuma et anhan nan APU DIOS e Dios tayun ingganah huyyaddan dasal tayu et yadda etan imbagak ni hi-gatu. Kabbabal et anhan kuman ingganah ni hi-gayun tutuun helag Israel, et anin ni hi-gak e patul yu et idwat tun kewa-wa-wa hu mahapul tayu.

60 Ma-lat wada inna-nu tun pengamtaan ni emin ni katuutuud kebebbleley eyad puyek e hi-gatu e APU DIOS e Dios tayu ey hi-gatun ebuh hu Dios, endi edum.

61 Ey ya kayyaggud ey hi-gatsun tutu-u tu ey mannananeng hu pengullug tayu, niya mandin-nel itsun APU DIOS e Dios tayu ey u-unnuden tayun emin hu olden tu, niya tugun tu heni eyan tayu kapehpehding nunya.”

Ya neieng-engan etan ni Tempol nan Apu Dios

62 Negibbuh et man-appit hi Solomon niyaddan emin hu tuu nan APU DIOS.

63 Ya in-appit Solomon ni pekiddagyuman nan APU DIOS, ey dewampulut dewwan libun baka, ya hanggatut et dewampulun libun kalneroh niya gelding. Huyya impahding Solomon et yadda edum tun helag Israel ni nengieng-eng etan ni Tempol APU DIOS.

⁶⁴ Yan nunman pay ni aggew ey in-eng-eng Solomon etan gawwan dallin ni hinanggan Tempol, et man-appit diman ni kagihheba, ya pagey, et yadda tabaddan animal ni kamei-appit ni pekiddagyuman. Mukun yadman nan-appitan tu ey tep dakel mei-appit et eleg um-ustuh etan di giniling ni altar di kad-an APU DIOS.

⁶⁵ Et man-am-amleng di Solomon niyaddan emin hu helag Israel ni nunman ni tsimpuh, tep impahding da hu Piyestah ni Kampu di hinanggan APU DIOS. Dakel ida hu tuun nangkaldud edawwin bebley meippalpu Lebo Hamat di north ingganah di kulukul di Egypt di appit ni south. Humman ni hamul da ey limmaw di hampulut epat ni aggew, tep pitu aggew ni nanhahamulan dan nengieng-engan dan Tempol, ey pitun aggew mewan hu nanhahamulan dan Piyestah ni Kampu.

⁶⁶ Negibbuh humman ni piyestah et paenamut Solomon idan emin tuu. Binendisyonan da hi Solomon ey ida kaman-am-amleng ni immanemut, tep kayyaggud hu impahding APU DIOS nan David e bega-en tu, anin ni hi-gadan tuu tun helag Israel.

9

Ya nampeang-angan mewan APU DIOS

¹ Yan nengibbuh Solomon ni nengapyaan tun Tempol niya palasyoh tu niyaddan emin etan pinhed tun kapyaan,

² ey nampeang-ang mewan hi APU DIOS ni hingat, e heni lan nampeang-angan tud Gibeon.

³ Kan APU DIOS ni hi-gatuy “Dingngel ku dasal mu. In-eng-eng ku eya Tempol ni kinapyam et yadya pandeyyawan yun ingganah ni hi-gak. Eddugak niya ippaptek kun ingganah.

⁴⁻⁵ Ey hedin hi-gam, man ihhammad ku nan-ap-apuam hedin kayyaggud niya limpiyuh hu pengu-unnud mun hi-gak, henin impahding lan amam e hi David, ey hedin u-unnuden mun emin hu inhel kun pehding mu, anin idan tugun ku niya olden ku, ey peamnuk hu insapatah kun nunman nan amam e kangkuy wadallin ingganah hu helag tun man-ap-apudya Israel.

⁶ Nem hedin hi-gam winu helag mu ey ngeng-hayen yudda tugun ku niya olden kun indawat kun hi-gayu et deyyawen yu edum ni dios

⁷ ey e-kalen dakeyun tuuk e helag Israel eyad bebley ni indawat kun hi-gayu. Ey iwwalleng ku eya Tempol ni in-eng-eng kun pandeyyawan yun hi-gak, ey emin hu tutu-ud kebebbley ey anggebe-hel dakeyulli niya pippihulen dakeyu.

⁸ Ey anin ni kayyaggud ni peteg hu ang-ang eyan Tempol ni nunya et makabbahbah ali ma-lat emin idalli melebbah ey metngadda. Kandalliy ‘Kele na-mu hanneya hu impahding APU DIOS eyan bebley niya eya Tempol?’

⁹ Yalli ihhumang idan tuu ey kanday ‘Neipahding huyya tep dineyaw da hu edum ni dios, niya inwalleng da hi APU DIOS e Dios dan nengihwang ida lan aammed dad Egypt. Et humman hu, impaelin APU DIOS ni hi-gada eya nemahhig ni ligat da.’ ”

Ya nehammad ni nanhummanganan di

Solomon nan Hiram

¹⁰ Dewampulun toon hu nelabah et han gib-buhan Solomon hu palasyoh tu niya Tempol APU DIOS.

¹¹ Ya etan patul di Tyre e hi Hiram hu nengidwat ni emin ni sedar, yadda belbel, yadda balituk ni mahapul Solomon. Ya indawat daman Solomon ni hi-gatu ey hampulut dewwan bebley di Galilee.

¹² An inang-ang Hiram humman idan bebley ey eleg tu pinhed

¹³ et kantun Solomon ey “Hipadda huyyan bebley ni indawat mun hi-gak e agik? Tam endi silbida.” Humman gaputun nginedanan Hiram humman ni bebley ni Kabul e ya keibbellinan tu ey ‘Endi silbitu’ et humman ngadan tu ingganah nunya.

¹⁴ Umlaw di liman libun kiloh ni balituk hu indawat Hiram nan Solomon.

Ya edum ni impahding Solomon

¹⁵ Huyyadda impekapyan Solomon idan nepilit ni mangngunnu: Ya etan Tempol APU DIOS, ya palasyoh tu, ya Millo, ya etan batun tuping ni lulud ni Jerusalem et yadda bebley di Hasor, Megiddo et ya Geser.

¹⁶ Humman ni bebley e Geser ey sinekup lan patul di Egypt ni nengubatan tuddan bimmebley diman et apputen tudda. Pintey tudda hu nambebley diman et legaben tu humman ni bebley. Indawat tun regaloh humman ni bebley etan ni u-ungnga tun bii eman ni nan-ahwaan dan Solomon.

17 Inyayyaggud Solomon humman ni bebley et ya etan nengin-ehpen e Bet Horon ngadan tu,

18 ya Baalat, et ya Tamar etan di mamegan puyek.

19 Binehwat tudda bebley ni pambodegahan tuddan mahapul tu, yadda bebley ni pengihhadan tuddan kebayyu tu niyadda kalesah tun meussal di gubat. Ey kinapya tu hu hipan pinhed tun kapyen di Jerusalem, yad Lebanon et yad emin di bebley ni nan-ap-apuan tu.

20 Wadadda tutu-un nannaneng di nambebleyan idan helag Israel e humman ida hu Amorigite, Hittite, Perissite, Hibite niyadda Jebusite.

21 Huyyadda helag ni tuudman ni eleg pateyen idan helag Israel eman ni nalpuan dad Egypt. Pinilit idan Solomon ni impangngunu et ingganah nunya ey himbut ida.

22 Yadda helag Israel ey endi pinilit Solomon ni impangngunu tep impambalin tuddan sindalu, opisyal ni gubilnu, ap-apun sindalu, ap-apuddan sindalun mampangkalesah niya mangkebayyun sindalun mekiggubbat.

23 Pinilin Solomon hu liman gatut et neliman opisyal ni menang-ang idan nepilit ni manggunnu.

24 Yan nengialdanan Solomon etan ni ahwatun u-unggan patul di Egypt di palasyoh ni kinapya tun panha-adan tu, e tu inewit di Bebley David, ey imekapyu tu etan Millo.

25 Impahding Solomon etan ida mekapyad Tempol e mampitlun hantoon hu pan-appitan ni kagihheba, man-appit ni pekiddagyuman nan

APU DIOS, niya man-appit ni kagihheban bang-banglun insensoh etan di pan-appitan ni kinapya tu.

²⁶ Nengapya pay hi Solomon ni dakel ni bapor di Esion Geber e neihnup di Elat di Edom etan di gilig ni Madlang ni Baybay.

²⁷ Immitu-dak hi Hiram idan tuu tun impe-ingha da mangngunnud bapor, ma-lat baddangan da hu tuun Solomon.

²⁸ Nambapor ida et lumaw idad Ophir, et yan nambangngadan da ey in-anemut da hu hampulut enem ni libun kiloh ni balituk, et idwat dan Solomon e patul.

10

Ya inlian ni biin patul di Seba (2 Chronicles 9:1-12)

¹ Dingngel etan ni biin ap-apud Seba hu meip-panggep nan Solomon e nandingngel ni patul niya meippanggep ni tuka pengu-unnudin APU DIOS, et umlin mematnan hi-gatu hedin innanu penummang tuddan neligat ni pinhed tun mahmahan.

² Dimmateng humman ni patul di Seba ey dakel hu ingkuyug tun bega-en tu, yadda kamel tun nangkalgan kameikkamdug di kenen, yadda nebalol ni batu niya dakel ni balituk.

Yan nanhummanganan dan Solomon ey minahmahan tun emin hu hipan immalid nemnem tu,

³ ey hinumang Solomon ni emin. Endi neligat ni hi-gatu.

4 Natngan peteg humman ni biin ap-apud Seba ni laing Solomon, niyan nenang-angan tun palasyoh ni kinapya tu.

5-6 Ey natnga mewan ni nenang-ang tuddan dakel ni peteg ni kennen ni kameiddaddan di baley tu, yadda kapanha-adiddan opisyal tu, ya kayyaggud ni kapehding idan kamangngunnud palasyoh tu, yadda kamengippaptek ni hamul, anin idan kayyaggud ni balwasi da, niyadda kagihheban tuka i-appit di Tempol APU DIOS, et kantud nemnem tuy 'Nakkayyang, endi numan kei-ingngehan idan nunyan inang-ang ku!' Ey kantun Solomon ey "Makulug hu dingngel ku meippanggep ni laing mu et yadda impahding mu!

7 Nem eggak ni kulugen ida humman ni dingngel ku ingganah immali-ak et ang-angen kun emin. Ya kakulugan tu ey kagedwah ni ebuh hu dingngel ku tep nelalla-ing ka ey kekkeddangyan ka nem ya inhel da.

8 Negahat ida tuum! Anin idan opisyal mun wadan ingganah di kad-an mu, tep daka deddedngela hu ehel ni nelaing ni tuu.

9 Medeyyaw hi APU DIOS e Dios mu! Impeang-ang tu amleng tun hi-gam eman ni nemutukan tun hi-gam ni pampatul idan tutu-u tun helag Israel. Ey gapuh ni kamannananeng ni impem-inhed tuddan helag Israel ey impambalin dakan patul ma-lat kayyaggud niya limpiyuh hu pan-ap- apum ni hi-gada."

10 Indawat tun Solomon hu nehuluk ni epat ni libun kiloh ni balituk, ya dakel ni kameikkamdug di kennen niyadda nangkebalol ni batu. Endi

edum ni an immidwat nan Solomon ni henin nunman ni kadinakkel ni kameikkamdug di kennen, ebuh humman ni biin ap-apud Seba.

¹¹ (Yan eman ni nengi-lian idan bapor Hiram ni balituk ni nalpud Ophir, ey impeki-li tu dakel ni keyew e almug niyadda nangkebalol ni batu.

¹² Ingkapyan Solomon humman idan keyew ni almug ni balundilya di Tempol niyad Palasyoh ey kinapya tu edum ni ayyuding niya gitalah ni ussalen dan man-a-appéh. Endi henin nunman ni kadinakkel ni keyew ni almug ni an neidwat winu negatang neipalpun nunman.)

¹³ Indawat daman Solomon hu hipan kindew nunman ni biin ap-apud Seba, et mei-dum etan idad eleg mebillang ni tu ngu dedan kaiddawat ni bisita tu. Et mambangngad humman ni ap-apu et yadda bega-en tud bebley da.

*Ya kinedangyan Solomon e patul
(2 Chronicles 9:13-29)*

¹⁴ Katootoon ni kadewwatan Solomon hu umlaw di dewampulut liman libun kiloh ni balituk.

¹⁵ Hin-appil ngu dedan hu buwis ni kabeyyadiddan kamampanggettang niya hin-appil hu kamelpuddan patul di Arabia niyadda governor idan bebley di Israel.

¹⁶ Nengapya hi Solomon ni dewanggatut ni etta-teng ni happiyaw e umlaw di pitun kiloh ni balituk hu neusal di hakey.

¹⁷ Ey nengapyan telunggatut ni ekka-kut ni happiyaw ni umlaw di dewwan kiloh ni balituk hu neusal di hakey. Intalu tudda humman ni

happiyaw di palasyoh tud Muyung e Lebanon ngadan tu.

¹⁸ Nampekapy pay ni et-eteng ni yuddungngan ni patul e neal-alkusan ni bakgit ni elephant ey netakapan ni nemahmah ni balituk.

¹⁹ Humman ni yuddungngan ni patul ey wada enem ni palekad ni mampeahpat diman. Ya keiddangkigan ni beneg nunman ni yuddungngan ey nanyeku. Wada pengihhaklayan ni ngamay di nambina-hil nunman ni yuddungngan, ey wada dewwan heni layon ni immehneng di nambina-hil.

²⁰ Wada mewan hu hampulut dewwan heni layon ni immehneng di utduk idan enem ni palekad di nambina-hil. Ebuh humman ni yuddungngan ni patul ni henin nunman e endi tu kei-ingnehan.

²¹ Emin ida basuh Solomon et yadda hipan kameussal diman ni Muyung e Lebanon ey nemahmah ni balituk hu kinapya da. Yan nunman ni tsimpuh Solomon ey endi balol ni silber et humman hu, endi nekapyan silber ni kameussal di baley tu.

²² Wadadda bapor nan Solomon ni kamekikkillaw idan bapor Hiram. Hedin nelabah tellun toon, neibbangngad ida huyyan bapor ni wada in-anemut dan balituk, ya silber, yadda bakgit ni elephant, niyadda tadaw.

²³ Hi Solomon hu kekekkeddangyanan ey kelalla-ingan di emin idan nampatul eyad puyek.

²⁴ Et emin hu katuutuud kebebbebley ey limmaw idan an mandedngel ni laing tun indawat Apu Dios ni hi-gatu.

²⁵ Emin ida ey wada daka iddawat ni hi-gatun nekapyad silber, ya balituk, yadda balwasi, yadda almas, yadda meikkamdug di kennen, yadda kebayyu niyadda mule. Henin nunya kameippenahding ni katootoon.

²⁶ Inemung nan Solomon hu hampulut epat ni gatut ni kalesah ni kameussal di gubat niya hampulut dewwan libun kebayyu. Inha-ad etan dakel ni kalesah niyadda kebayyud idan bebley ni kinapya tun keihha-adan da ey inha-ad tudda edum di Jerusalem.

²⁷ Yan nunman ni nampatulan tu ey dakel ni peteg hu silber di Jerusalem henin kadinakkel ni batu, ey dakel ni peteg hu keyew ni sedar henin kadinakkel ni keyew ni sycamore di hengeg idan duntug di Judah.

²⁸ Yadda kebayyun Solomon ey gintang idan ahenteh tud Egypt niyad Silisia e nebayadan meippuun di kameunnud ni kapemeyyad.

²⁹ Yan nunman ni tsimpuh ey enem ni gatut ni silber hu bayad ni hakey ni kalesah ni meussal di gubat e neidteng di Jerusalem ni nalpud Egypt. Et ya hakey ni kebayyu ey hanggatut et neliman silber hu bayad tu. Kagettangaddan ahenteh Solomon ida humman di Egypt et handa igtang damaddan patul idan Hittite et yadda patul di Syria.

11

Inwalleng Solomon hi Apu Dios

¹ Hi Solomon e patul ey pinpinhed tudda bibi-id edum ni bebley. Beken ni ebuh etan u-ungngan patul di Egypt inahwa tu tep inahwa tudda pay hu bibi-in Hittite, iMoab, iAmmon, iEdom ey iSidon.

² Inahwa tudda anin ni in-olden APU DIOS ni hi-gadan tuu tu e eleg mabalin ni da meki-ahwan biid edum ni bebley, tep lektattuy neawis idan mandeyyaw ni dios da. Nem kinehing nan Solomon et pan-iahwa tudda.

³ Inahwa tu hu pitu gatut ni u-ungngaddan patul ey hin-appil mewan hu telunggatut ni biin imbilang tun ahwa tu. Lektattu tu-wangu ey impambalin idan nunyan bibi-in eleg mengunnud hi Solomon nan Apu Dios,

⁴ et yan nea-ammaan tu ey inewis dan mandeyyaw ni dios da. Eleg tu pannanengen ni mengunnud nan APU DIOS, beken ni heni lan ametu hi David e ingkahhakey tun nandayaw nan APU DIOS.

⁵ Dineyaw tu hi Astoret e biin dios ni Sidon, et hi Molek e kamengippebungnet ni dios di Ammon.

⁶ Nanliwat nan APU DIOS ey eleg tu law idinel hi-gatu, beken ni henin nan ametu hi David.

⁷ Nengapya pay hi Solomon ni pandeyyawan etan ni kamengippebungnet ni dios ni Moab e hi Kemos di duntug di appit ni kasimmilin aggew di Jerusalem. Nengapya pay ni pandeyyawan nan Molek e kamengippebungnet ni dios ni Ammon.

⁸ Entanniy nengapyan pandeyyawan idan ahwa tun nalpud edum ni bebley, ma-lat wada pangguhheban dan insensoh niya wada pan-

appitan daddan dios da.

⁹⁻¹⁰ Anin ni nampidwa nampeang-angan nan APU DIOS e Dios idan helag Israel nan Solomon et iolden tun hi-gatu e eleg tu deyyawa edum ni dios, nem eleg tu u-unnuden ey inwalleng tu anhan law. Et humman hu bimmunget hi APU DIOS ni hi-gatu

¹¹ et kantuy “Gapu tep inggeb-at mu et eleg mu u-unnuden hu nehammad ni nanhummanganan ta et eleg mu u-unnuden humman ni olden ku, ey issapatah kun iddawat ku hu pan-ap-apuam ni hakey ni opisyal mu.

¹² Nem gapun nan hi amam e hi David ey eleg ku ni ippahding ni nunyan ketaggum. Hannak ali ipahding ni pampatulan ni u-unggam.

¹³ Eleg ku endia hu pan-ap-apuan tu nem i-abulut kun mampatul di hakey ni helag Israel gapuh nan David e bega-en ku ey gapun Jerusalem e bebley ku.”

Yadda buhul Solomon

¹⁴ Entanni ey impambalin nan APU DIOS hi Hadad e helag ni patul di Edom ni buhul Solomon.

¹⁵⁻¹⁶ Ya dedan lan nunman ni nelabah law pigan toon ey limmaw di David nan Joab e apapun sindalu et yadda sindalu tud Edom, et da ikulung hu edum dan helag Israel ni netey di gubat. Yan nunman ni enem ni bulan ni nanggugubatan da, ey nampatey dadada lalakkid man Edom.

¹⁷ Nem hi Hadad niyadda edum ni opisyal ametu ey bimmesik idad Egypt, et eleg ida

mailegat ni netey. Yan nunman ey u-ungnga ni hi Hadad.

¹⁸ Hini-yan da Midian et lumaw idad Paran. Immikuyug idan mengippenggulun hi-gada, et lumaw idad Egypt di kad-an ni patul et idwatan tu hi Hadad ni puyek, ya baley et ya kennen.

¹⁹ Nekigayyum hi Hadad etan ni patul et peahwan nunman ni patul ni hi-gatu hu aydu tun agin Tahpenes e ahwa tu.

²⁰ Wada u-ungngadan hi Genubat e nekie-etteng di palasyoh idan u-ungngan patul.

²¹ Dingngel Hadad di Egypt e netey hi David et hi Joab e ap-apun sindalu tu ey kantu etan ni patul ey “Ettu et iebulut mu et mambanggaddak di bebley mi?”

²² Kan etan ni patul ey “Tep kela, kaw wada eggak idwat ni hi-gam? Kaw wada nangkulangak et humman gaputun pinhed mun um-anemut?” Kan Hadad ey “Endi, nem abulut mu anhan et umenamuttak di bebley mi” et maibangngad hi Hadad di bebley tu.

²³ Entanniy impambalin Apu Dios dama hi Reson e u-ungngan Eliadah ni buhul Solomon. Hi Reson ey bimmesik et hi-yanen tu hu ap-apu tun hi Hadadeser e patul di Sobah,

²⁴ et mambalin ni ap-apun buhul di bebley da. Yan nengubatan David nan Hadadeser et apputen tu et pateyen tun emin hu bimmaddang ni hi-gatu, ey limmaw hi Reson et yadda tuu tud Damascus et hi-gatu pambalin dan patul da.

²⁵ Hi-gatu hu nemahhig ni buhul ni Israel ni ketaggu pay nan Solomon. Nei-dum nan Hadad ni immidwat ni kakemunnunnuin nemnem

idan helag Israel. Anggebe-hel tun peteg ida helag Israel.

Ya insapatah Apu Dios nan Jeroboam

²⁶ Ya hakey ni nambalin ni buhul Solomon ey hi Jeroboam e hakey ni opisyal tu e u-unggan Nebat e iSeredah di Epraim. Hi Seruah inetu e balu.

²⁷ Henin nunya neipahding et han mambalin hi Jeroboam ni buhul ni bebley tu. Yan kapamp-engippekapyain Solomon etan ni Millo, indihhan tun impekapyaya etan tuping di bebley ametu e hi David.

²⁸ Yan nunman ey kimmat-agu law hi Jeroboam e na-let ni mangngunnu. Inang-ang Solomon hu helu tun mangngunnu et hi-gatu hu putuken tun man-ap-apuddan etan ni nepilit ni mangngunnu helag Manasseh et hi Epraim.

²⁹ Hakey ni aggew ni nalpu hi Jeroboam di Jerusalem, ey dinammun nan Ahijah e prophet ni iSiloh di keltad ey dewaddan ebuh etan di a-allaw ni bebley. Hi Ahijah ey baluh etan edah ni balwasi tu.

³⁰ Inukhup tu humman ni balwasi tu, et pambikien tun impanhampulu tu et dewa,

³¹ et kantun Jeroboam ey “Alam hu hampulun eyan bineni-kik ni balwasi tep kan APU DIOS e Dios idan helag Israel ey ‘Hedin ya kei-elligan tu huyya ey bi-kien kulli pan-ap-apuan Solomon et iddawat kulli hampulun helag Israel ni hi-gam.

³² Nem pannennengek hu hakey ni helag nan Solomon gapun nan David e bega-en ku ey gapuh ni Jerusalem e pinilik di emin ni bebley di Israel ni pambebleyak.

³³ Hanneya pehding ku tep inwalleng da-ak nan Solomon et dayawen tu hi Astoret e biin dios ni Sidon, hi Kemos e dios ni Moab et hi Molek e dios ni Ammon. Eleg tuwak u-unnuden, anin idan tugun ku et ipahding tudda hu lawah ni eggak pinhed, beken ni henin ametu e hi David.

³⁴ Nem eggak endia hu pan-ap-apuan Solomon, et pannenneng kun hi-gatu mampatul ni nunyan ketaggu tu gapun nan hi ametu hi David e pinilik ni bega-en kun nengu-unnud ni olden ku niya tugun ku.

³⁵ Pebeltan kun hi-gam hu pan-ap-apuan ni u-unggan Solomon ma-lat hi-gam mampatul ni hampulun helag Israel.

³⁶ Pannenneng ku hu pan-ap-apuan ni u-unggan Solomon ni hakey ni helag ma-lat nengtun mampatul hu helag David di Jerusalem, e pinilik ni bebley ni pandeyyawan ni ngadan ku.

³⁷ Hi-gam e Jeroboam hu pambalin kun patul di Israel ey man-ap-apu kad emin ni bebley ni pinhed mu.

³⁸ Hedin peka-u-unnuden muwak et ippahding mu hu neiptek di hinanggak, ey u-unnudem hu olden ku et peamleng muwak et heni ka lan bega-en ku e hi David, ey wada-ak ni ingganah ni memaddang ni hi-gam. Pambalin dakan patul ni Israel ey pannenneng ku helag mun mampatul ni ingganah, henin nan David.

³⁹ Nem kastiguen ku hu helag nan David tep ya liwat Solomon nem beken ni hanniman ni ingganah.' "

⁴⁰ Impatnan Solomon ni petteyen hi Jeroboam

nem bimmesik di Egypt di kad-an Sishak e patul diman et manha-ad diman ingganah ni neteyyan Solomon.

Ya neteyyan Solomon

(2 Chronicles 9:29-31)

⁴¹ Yadda edum ni neipahding ni nampatulan Solomon, yadda impahding tu niya laing tu ey neitudek etan di libluh ni neitudekan idan impahpahding Solomon.

⁴² Nampatul hi Solomon di Jerusalem et yad emin ni bebley di Israel ni na-pat ni toon.

⁴³ Netey et maikulung di Bebley David e ametu, et maihullul ni nampatul hi Rehoboam e u-ungnga tu.

12

Ya nanggehayan ni edum ni helag Israel nan Rehoboam

¹ Limmaw hi Rehoboam di Sekem tep neamung idan emin ni helag Israel ni nambebley di appit ni north ma-lat tuduen dan patul.

² Yan nunman ey wada hi Jeroboam e u-ungngan Nebat di Egypt tep bimmesik diman eman ni nampatulan Solomon. Dingngel tu e hi Rehoboam law nampatul, et mambangngad di Israel.

³ Entanni ey impaeyag idan helag Israel ni nambebley di appit ni north hi Jeroboam et lumaw idad kad-an Rehoboam et kandan hi-gatuy

⁴ “Mabunget la hi amam e hi Solomon ni hi-gami ey impanligligat dakemi. Hedin eleg dakemi panligligat ni peteg ey hedin e-ekkalan

mu hu beyyadan min buwis, nanengtun mansilbi kamin hi-gam.”

⁵ Hinumang Rehoboam e patul et kantuy “Id-wasi yuwak ni tellun aggew et pakannemnemen ku ihhumang ku et han kayulli maibangngad.” Et lumaw ida.

⁶ Nekihummangan hi Rehoboam idan nea-amma konsihal ni nansilbin ametu e hi Solomon hu meippanggep nunya e kantuy “Hipa ittugun yun hi-gak ni ihhumang kuddan nunman ni tuu?”

⁷ Kanday “Ipahding mu kayyaggud ey peang-ang mu binabbal mun hi-gada et tebalem humman ni daka-ibbaga ma-lat mansilbi idan hi-gam ni ingganah.”

⁸ Nem eleg tu u-unnuden humman ni intugun idan nunman ni nea-amma et makihummangan etan idan katoonan tun konsihal et ibega tun hi-gada hedini hipa ittugun da.

⁹ Kantun hi-gaday “Hipa ittugun yun penum-mang kuddan tuun kanday e-ekkalak ligat da?”

¹⁰ Kandan hi-gatuy “Heninnuy penummang mun hi-gada: ‘Ya eya ik-ikingngan ku man e-etteng nem ya gitang ama!’

¹¹ Hedini impanligligat dakeyu lan peteg nan ama, nema-ma hu pehding kun mengipeligligat ni hi-gayu. Hedini hineplit dakeyu lan ama, heplaten dakeyun nahbitan ni heplit ni nunya.’ ”

¹² Nelabah tellun aggew ey nambangngad hi Jeroboam et yadda emin etan tuud kad-an Rehoboam tep humman inhel tun hi-gada.

13 Nem impambinungnet Rehoboam ni nenu-mang ni hi-gada tep eleg tu u-unnuden hu intugun idan nea-amman konsihal tu.

14 Et ya kumedek hu intugun idan u-ungngan konsihal hu inu-unnud tu et kantuy “Impanligligat dakeyu lan ama nem nema-man panligligat dakeyun hi-gak nunya. Hineplit dakeyu lan nun-man nem heplaten dakeyun nunyan nahbitan!”

15 Et humman hu neipahding e eleg u-unnuden Rehoboam hu pinhed idan tuu, tep humman dedan la inhel APU DIOS ni meippahding ey huyya inamnuan nunman ni inhel tun Ahijah e prophet di Siloh e humman dama inhel tun Jeroboam e u-ungngan Nebat.

16 Yan nengamtaan idan nunman ni tuu e eleg hengngudan Rehoboam hu daka ibbaga ey ida kamantetekuk e kanday “Mepappeg hu pampatulan ni helag David! Endi bilang tayud nan-ap-apuan ni u-ungngan Jesse! Hipa ni-man impahding dan panyaggudan tayu? Hi-gatsun helag Israel, anemut itsu kuma! Ngenamung numan hi Rehoboam e helag David!”

Et umenamut ida e eleg da ibbilang hi Rehoboam ni patul da.

17 Nem yadda helag Israel ni nambebley di Judah ey hi Rehoboam hu nanengtun patul da.

18 Entanni ey intu-dak Rehoboam hi Adoniram e ap-apuddan nepilit ni mangngunnu et tu ang-angen ida edum dan helag Israel ni nambebley di north, nem nantengba da et matey. Neamtaan Rehoboam huyyan neipahding et pepuppuut tun an nantakkay di kalesah et bumsik di Jerusalem.

19 Neipalpun nunman ingganah nunya ey kangenghayaddan nunman idan helag Israel ni nambebley di north hu pampatulan ni helag David ni hi-gada.

20 Nandingngel law di Israel e nambangngad hi Jeroboam ni nalpud Egypt et maemung ida et putuken dan patul da. Ebuh hu helag Judah ni nanengtun ya helag David hu patul da.

*Ya inebig Semaiah
(2 Chronicles 11:1-4)*

21 Dimmateng hi Rehoboam di Jerusalem, et amungen tu hanggatut et newalun libun kelallangan ni sindalu tun helag Judah niya helag Benjamin, tep pinhed tun gubbaten hu helag Israel ni nambebley di north ma-lat bangngaden tu hu pan-ap-apuan tudman.

22 Nem immehel hi APU DIOS nan Semaiah e prophet et kantuy

23 “Mu ehel nan Rehoboam e u-ungngan Solomon e patul di Judah et yad emin ni tuud Judah et yad Benjamin e kammuy

24 Huyya inhel APU DIOS: ‘Entan tu gubat ida aaggi yun helag Israel. Anemut kayu kumad baballey yu tep hi-gak hu nengipanghel eyan neipahding!’ ”

Inu-unnud da humman ni intugun APU DIOS et umenamut ida.

Inwalleng Jeroboam hi APU DIOS

25 Inhammad nan Jeroboam e patul di Israel ni linuhud hu Sekem e duntuduntug ni bebley

di Epraim et manha-ad nidman. Entanniy hiniyan tu humman ni bebley, et tu iyayyaggud hu Penuel et man-e-tan diman.

²⁶⁻²⁷ Nannemnemnem ey kantuy “Ida kaumlaw eyadda tuuk ni an man-appit nan APU DIOS di Tempol di Jerusalem et entanniy pintey da-ak ali, et maibbanggad nan Rehoboam eya nakka pan-ap-apai.”

²⁸ Gapuh ni intugun idan konsihal tu ey ninemnem tu et mengapyan dewwan balituk ni heni lakkitun baka et kantuddan tuuy “Kayu kameliggasin yuka lallawwid Jerusalem ni an mandeyyaw. Hi-gayuddan tuuk ni iIsrael, adyah hu dios yun nengihwang ida lan aammed yud Egypt!”

²⁹ Inha-ad tu hu hakey idan nunman ni bakan balituk di Bethel et ya hakey damad Dan,

³⁰ et manliwat ida etan tuu tep da dinaydayaw ida huyyan dios ni baka di Bethel et yad Dan.

³¹ Nengapya pay hi Jeroboam ni pandeyyawan idad ta-pew ni duntug et putuken tudda padin beken ni helag Levi.

Liwat ni peteg hu mandeyyaw di Bethel

³² Inlappun Jeroboam ni ippahding hu Piyestah ni Kampu ni pandeyyawan da eman ni meikkahampulut liman aggew ni meikkewwalun bulan e henin daka pehding di Judah nem hin-appil ni bulan. Nan-appit ida damad pan-appitan ni kinapya dad Bethel, nem ya in-appitan da ey yadda etan balituk ni bakan kinapya da.

³³ Et yan nedatngan etan gintud Jeroboam ni meikkahampulun liman aggew ni

meikkewwalun bulan, et an man-appit di Bethel et pan-an-anlaan idan iIsrael tep huyya in-olden tun piyestah da.

13

¹ Intu-dak APU DIOS hu hakey ni prophet di Bethel e nalpud Judah. Dimmateng diman ey hina-kupan tu hi Jeroboam e immehneng di pan-appitan tep man-appit.

² Inu-unnud nunman ni prophet hu intugun APU DIOS ni hi-gatu et eleten tun immehel e kantuy “Hi-gam ni pan-appitan, yahhuy hu kan APU DIOS ‘Wadalli hu mei-ungngad pamilyah nan David ni lakin gelang e hi Josiah ali ngadan tu. I-appit tuddallidya etan ida padin kaum-alidyan man-appit. Gihheben tullidya hu tu-ngal da.’”

³ Kan pay nunman ni prophet ey “Mepi-ang ali eya pan-appitan et maiwehit ida dep-ul tu. Humman ali immatun e hi APU DIOS hu nalpuan eyan inhel ku.”

⁴ Dingngel Jeroboam hu intekuk nunman ni prophet et ledngen tu e kantuy “Depap yu humman ni tuu!” Nem pinhakkeyey kimmedhel hu indengdeng nan Jeroboam ni ngamay tu ey eleg meyku.

⁵ Pinhakkey mewan ey nepi-ang etan pan-appitan et maiwehit hu dep-ul di puyek e humman inamnuan ni inhel nunman ni prophet ni pengimmatunan e hi APU DIOS hu nalpuan ni inhel tu.

⁶ Kan Jeroboam nunman ni prophet ey “Idasal mu anhan nan AP-APU e Dios mu ma-lat peyagud tu eya ngamay ku.” Nandalasal humman

prophet nan APU DIOS et yumaggud etan ngamay ni patul,

⁷ et kantun nunman ni prophet ey “Ikay di baley et ita mangan et wada iddawat kun higam.”

⁸ Hinumang nunman ni prophet e kantuy “Anin ni iddawat mun hi-gak hu kagedwah ni kinedangyan mu et eggak mekillaw ni higam. Eggak mengngan winu um-inum ni hipan mekkan winu meinum eyad bebley di deya,

⁹ tep in-olden APU DIOS e aggak mengngan winu um-inum ni hipadya, ey eggak iddalan ni keibbangngadak di dinlan kun inlian kudya.”

¹⁰ Et umenamut nem hin-appil hu nengidlanan tu.

Ya etan nea-amman prophet di Bethel

¹¹ Wada etan nea-amman prophet ni nambebley di Bethel. Immanemut ida etan lalakkin u-ungnga tu, et ehlen dan hi-gatu meippanggep ni impahding nunman ni prophet nunman ni aggew. Inhel da pay ni hi-gatu hu inhel nunman ni prophet nan Jeroboam e patul.

¹² Kan amedan hi-gaday “Attu la nampelawwan tu?” Lindeng idan u-ungnga tu hu dinlan nunman ni prophet ni nalpud Judah,

¹³ et kantun hi-gaday “Idaddan yu hu pantakkayak ni kebayyu.” Indaddan da et mantakkay

¹⁴ et mandayyu et unuden tu humman ni prophet ni nalpud Judah. Hina-kup tun kamanyuyyuddung di hengeg ni keyew ni oak et

kantun hi-gatuy “Kaw hi-gam etan prophet ni nalpud Judah?”

Hinumang etan ni tuu e kantuy “Em, hi-gak.”

¹⁵ Kan etan ni nea-amman prophet ey “Ikay di baley et ita mangan.”

¹⁶ Nem hinumang nunman ni prophet e kantuy “Eleg mabalin ni nak mekillaw ni hi-gam di baley yu winu nak ebbuluten hu kayyaggud ni pengapngam ni hi-gak tep eggak mabalin ni mengngan winu um-inum ni danum di deya.

¹⁷ Tep in-olden APU DIOS ni hi-gak ey eggak mengngan winu um-inum di deya, niya hedin um-anemuttak ey eggak iddalan di dinlan kun inlian ku.”

¹⁸ Kan etan ni nea-amman prophet ni iBethel ey “Anin ni hi-gak et prophettak dama e henin hi-gam. Ey in-olden APU DIOS etan ni hakey ni anghel et ehlen tun hi-gak e daka ewwiten di baley et pangan daka ey peinnuman dakan danum.” Nem itek tu kaya.

¹⁹ Et makilaw humman ni prophet Apu Dios ni nalpud Judah et mangan et uminum diman.

²⁰ Nanengtun ida kamanyuyyuddung ey immelhel hi APU DIOS etan ni nea-amman prophet.

²¹ Et itkuk tu etan ni prophet ni nalpud Judah e kantuy “Kan APU DIOS ey nginhay mu tep eleg mu u-unnuden hu inhel tun pehdung mu.

²² Tep neki-li ka et mangan ka et uminum ka eyad bebley ni in-olden tun eleg mu pengngannan niya eleg mu innuman. Gapuh nunyan impahding mu ey mettey ka ey eleg meikkullung hu annel mud gungat idan ammed mu.”

²³ Negibbuh idan nengan et idaddan etan ni nea-amman prophet etan kebayyu tu et pantakkayan nunman ni prophet ni ijudah

²⁴ et manglaw. Wadad dalam ey dinammun layon et pateyen tu. Neipullay hu annel nunman ni prophet di keltad ey immehneng ida etan layon et ya kebayyud dagsi tu.

²⁵ Inang-ang idan nelabah ni tuu hu annel nunman ni prophet ni neipullay di keltad ey kaman-eh-ehneng hu layon di dagsi tu et lumaw idad Bethel e nambebleyan etan ni nea-amman prophet et ehlen da humman ni inang-ang da.

²⁶ Dingngel etan ni nea-amman prophet humman ey kantuy "Humman etan prophet ni eleg mengu-unnud ni in-olden APU DIOS! Impeamnun APU DIOS hu kantun pehding tu et itu-dak tu hu layon ni memetty ni hi-gatu."

²⁷ Entanniy kan etan ni nea-amman prophet idan u-ungnga tuy "Idaddan yu etan kebayyu." Et idaddan idan u-ungnga tu,

²⁸ et mantakkay et lumaw ey himmak tu etan annel ni prophet di keltad ey nanengtu etan layon et ya etan kebayyun immehneng di dagsi tu. Eleg kanen etan ni layon hu annel ni prophet niya eleg tu pateyen etan kebayyu.

²⁹ Hinakyuyyu etan ni nea-amman prophet etan netey et itakkay tud kebayyu tu et mam-banggad di Bethel et nannangngihan tu et ikulung tu.

³⁰ Ingkulung tud kulung ni pamilyah da et nannangngihan tu e kantuy "Anggehemekek ka e agik!"

³¹ Entanniy kan etan ni nea-amman prophet idan u-ungnga tuy “Hedin metteyyak ali, idagsi yulli hu annel ku eyad annel tu eyad gungat tayu,

³² tep huyyan tuu ey makulug ni prophet et emin hu inebig tun inhel APU DIOS ni meipahding ni pan-appitan di Bethel et yadda kapandeyyawid kebebbley di Samaria ey nannaud ni um-amnu.”

Ya lawah ni peteg ni impahding Jeroboam

³³ Nanengtun manghay hi Jeroboam e patul di Israel e eleg tu issiked hu lawah ni tuka pehpending. Intuluy tu anhan law ni memilliddan papaddin nalpud linggeman ni helag et hi-gada hu mansilbi etan di kapandeyyawin kinapya tu. Linggeman law ni tuun neminshed ey tuka puttukan mampeddi.

³⁴ Huyya gaputun nekabbabhahan ni pan-apuan tu niya neteyyan ni helag tu tep impahding tu hu lawah ni peteg di hinanggan Apu Dios.

14

Ya neteyyan ni u-ungngan Jeroboam ni laki

¹ Entanniy nandegh etan lakin u-ungngan Jeroboam e hi Abijah.

² Sinugun Jeroboam hu ahwa tu et kantuy “Hullulim hu ang-ang mu et eleg meimmatunan e hi-gam ahwak et lumaw kad Siloh di kad-an Ahijah.

³ Alekan hampulun sinapay et yadda malumi-i ni sinapay, ya hambusi ni putsukan et lumaw kad kad-an tu et ibgam hedin hipa meippahding eyad u-ungnga ta.”

⁴ Inu-unnud etan ni ahwa tu et lumaw di Siloh. Hi Ahijah ey nekulap tep neka-a-amma law.

⁵ Eleg ni dumteng etan ahwan Jeroboam ey inhel nan APU DIOS ni hi-gatu e kantuy “Iyyalli ahwan Jeroboam ma-lat mahmahan tun hi-gam hu meippanggep ni u-ungnga tu tep kamandedgeh. Eleg tu pinhed ni peamtan hi-gam e hi-gatu ahwan Jeroboam. Ehel mun hi-gatu hu e-helek ni hi-gam.”

⁶ Et humman hu, dingngel nan Ahijah hu kudun heli tud habyen ey kantuy “Hegep ka. Inamtak e ahwa dakan Jeroboam! Kele eleg mu pinhed ni peamta e hi-gam hu ahwa tu? Lewah hu e-helen kun hi-gam.

⁷ Mu ehel nan Jeroboam e heninnuy hu inhel APU DIOS e Dios idan helag Israel ni hi-gatu. Kantuy ‘Hi-gam hu pinilik di emin idan tuu et pambalin dakan patul eyaddan tuuk e helag Israel.

⁸ Impebeltan kun hi-gam hu pan-ap-apuan idan helag David, nem beken kan henin hi-gatu e bega-en ku, hi-gak ni ebuh hu tuka pandinneli ey inu-unnud tu hu tugun ku et ipahding tu hu pinhed ku.

⁹ Hi-gam hu kelellewwahan hu impahding tun emin idan nemangulun nan-ap-apu. Inwalleng muwak et mengapya ka pay ni dios ni day-dayawen mu. Impabunget muwak gapuh idan nunman ni kinapyam ni gumek ni dios.

¹⁰ Huyya gaputun peellik ali hu kebahbahan ni pan-ap-apuam. Petteyek ali emin hu lakin helag mu et endi metdaan. Ey bahbahen ku hu pan-ap-

apuam henin daka pengihhebin lugit ingganah me-puh hu helag mu.

¹¹ Pangkennen alin ahhu hu mettey ni pamilyah mu eyad bebley, et yadda mettey di a-allaw ni bebley ey pangkennen alin sisit.' Huyya inhel APU DIOS."

¹² Kan Ahijah nan ahwan Jeroboam ey "Ane-mut ka kuma. Mettey etan u-ungngam ni dettengam di baley yu.

¹³ Emin hu tuud Israel ey nangnangihan da ey handa ingkulung. Hakey tun ebuh di pamilyah Jeroboam ni kayyaggud hu keikkullungan tu tep hi-gatun ebuh hu nengipeamleng nan APU DIOS e Dios idan helag Israel.

¹⁴ Wadalli ihha-ad APU DIOS ni hakey ni mam-patul di deya Israel, et hi-gatulli memappeg ni pan-ap-apan Jeroboam et yadda helag tu.

¹⁵ Kastiguen alin APU DIOS tuudya Israel et he-nilli elkat di gilig ni wangwang ni kaihhe-neplat ni danum. E-kalen tuddalli eyad kayyaggud ni bebley ni indawat tun aammed da, et iwehit tud-dad bebley di ba-hil ni Wangwang e Euphrates, tep impabunget da hi APU DIOS ni nandayawan dan Asherah.

¹⁶ Iwwalleng APU DIOS ida tuudya Israel tep nanliwat hi Jeroboam ey impappangngulu tudda tuun manliwwat."

¹⁷ Nambangngad hi ahwan Jeroboam di Tirsah et dumteng di baley da ey netey etan u-ungnga da.

¹⁸ Ninannangngihan idan iIsrael et ikulung da e humman inamnuan ni inhel APU DIOS nan Ahijah e prophet.

Ya neteyyan Jeroboam

¹⁹⁻²⁰ Dewampulun toon hu nampatulun Jeroboam. Netey et ikulung da et maihullul hu u-ungngatu e hi Nadab ni nampatul. Emin hu impahding Jeroboam, ya nekigubagubatan tu et ya nan-ap-apuan tu ey neitudek emin di libluh ni meippanggep ni patul di Israel.

Ya meippanggep nan hi Rehoboam e patul di Judah

(2 Chronicles 11:5-12, 15)

²¹ Hi Rehoboam e u-ungngan Solomon ey na-pat et hakey hu toon tun nampatulun tud Judah ey nan-ap-apun hampulut pitun toon di Jerusalem e bebley ni pinilin APU DIOS di emin ni bebley di Israel ni pandeyyawan ni hi-gatu. Hi Naamah hu ngadan inetu e iAmmon.

²² Nanliwat ida hu tuud Judah nan APU DIOS, et pabunget da tep nehahhalman hu nanliwatan da nem yadda la aammed da.

²³ Nengapyaddan pandeyyawan dan beken ni makulug ni dios, et behwatan da batun tukud ni pandeyyawan dan Asherah di duntug et yaddad hengeg ni keyew.

²⁴ Wadadda pay hu laki niya biin kamansilbid daka pandeyyawin beken ni makulug ni dios e daka pebeyyad annel da. Kaippenahding ni tuud Judah hu anggeba-ing ni peteg ni kapehpehding idela etan ni dinegyun APU DIOS ni nambebley ni sigud diman e humman ida iKanaan.

²⁵ Yan meikkeliman toon ni nan-ap-apuan Rehoboam, ey ginubat ni patul ni Egypt e hi Sishak hu Jerusalem.

²⁶ Inla tun emin hu nangkebalol ni wadad Tempol et yad palasyoh, anin idan balituk ni happiyaw ni kinapya lan Solomon.

²⁷ Entanni et hullulan nan Rehoboam ida human ni balituk ni happiyaw ni giniling et idinel tuddan ap-apun guwalyad eheb ni palasyoh tu.

²⁸ Hedin umlaw hu patul di Tempol ey huyyad-dan happiyaw hu kaussaladdan guwalya, ni han da mewan imbanggad di kuwaltuh ni guwalya.

²⁹ Emin hu impenahding Rehoboam et ya nampatulan tu ey neitudek di libluh ni meippanggep ni patul di Judah.

³⁰ Nantultuluy hu nanggugubatan di Rehoboam nan Jeroboam.

³¹ Entanni ey netey hi Rehoboam et maikulung di gungat idan patul di Bebley nan David et maihullul hi Abijah e u-ungngatun nampatul. Hi Naamah e iAmmon hu inan Rehoboam.

15

Ya nampatulan Abijah di Judah (2 Chronicles 13:1-14:1)

¹ Hi Abijah ey nampatul di Judah eman ni meikkehampulut walun toon ni nan-ap-apuan Jeroboam di Israel.

² Tellun toon ni ebuh hu nampatulan tu e nanha-ad di Jerusalem. Hi Maakah hu inetu e u-ungngan Absalom.

³ Impahding tu damadda hu panliwwatan ni impenahding ametu. Eleg tu ihakkey nan APU DIOS hu dinaydayaw tu, tep dinaydayaw tu pay hu edum ni dios e beken ni heni lan apu tu hi David.

⁴ Nem gapun nan David, ey indawtan nan APU DIOS hi Abijah ni u-ungnga tun meihhullul ni hingatun mampatul et manha-ad di Jerusalem.

⁵ Yan ketaggun David ey inu-unnud tu hu tugun APU DIOS. Ey impahding tudda hu kayyaggud di hinanggan APU DIOS. Ebuh etan nengipepateyan tun Uriah e Hittite hu lawah ni impahding tu.

⁶⁻⁷ Yan nampatulanan Abijah ey nanggubagubat idan Jeroboam. Neitudek ida impenahding Abijah di Liblul idan Patul di Judah.

⁸ Netey hi Abijah et maikulung di Bebley David et maihullul hi Asa e u-ungngatun nampatul.

*Ya nampatulanan Asa di Judah
(2 Chronicles 15:16-16:6)*

⁹ Nampatul hi Asa di Judah ni meikkadewampulun toon ni nan-ap-apuan Jeroboam di Israel.

¹⁰ Na-pat ni toon et hakey hu nan-ap-apuan tu e nanha-ad di Jerusalem. Hi Maakah hu apu tu e u-ungngan Absalom.

¹¹ Impahding Asa hu kayyaggud e kamengipeamleng APU DIOS e heni lan apu tu hi David.

¹² Dinegyun tudda hu lalacki niya bibi-in daka pebeyyad annel dan kamansilbid daka pandeyyawiddan beken ni makulug ni dios, ey ingkal tun emin ida etan tuttu-un kinenapyadda lan etan ni ammed tun nampampatul ni neitunudan tu.

¹³ Ingkal tu pay hi aputu e Maakah di saad tun inan patul tep nampebehwat ni tukud ni pandeyyawan dan Asherah. Nandikhal Asa ida

humman ni tukud et tu itungud nandeklanan tud Kidron.

¹⁴ Eleg bahbahren Asa emin ida etan daka pandeyyawin beken ni makulug ni dios ni wadad duntug nem impannaneng tu hu dinel tun APU DIOS ni ketaggu tu.

¹⁵ Inha-ad tun emin di Tempol ida hu balituk, et ya silber et yadda etan edum ni usal ni in-eng-eng dan han-aman APU DIOS.

¹⁶ Hi Asa e patul di Judah et hi Baasha e patul di Israel ey nanggubagubat ida eman ni nampatulan da.

¹⁷ Ginubat nan Baasha hu Judah et ilepu tun hammaden hu luhud ni Ramah ma-lat endi umhegep niya endi meukkat di Judah.

¹⁸ Et ya law impahding Asa ey illatu emin hu natdaan ni silber niya balituk di Tempol niyad palasyoh, et pailaw tuddan opisyal tu et da idwat nan Benhadad e patul di Damascus di Syria e u-ungngan Tabrimmon e u-ungngan Hesion et ipead tu e kantuy

¹⁹ “Attu anhan et ibangngad tan nunya hu kayyaggud ni kapandagyumiddan a-ammed ta et mambaddang ita. Huyyan silber niya balituk ey iddawit kun hi-gam et isiked mun memaddang nan Baasha e patul di Israel et mapilit ni mengkal idan sindalu tu eyad bebley ku.”

²⁰ Inebulut Benhadad humman ni inhel Asa et itu-dak tudda ap-apun sindalu tu niyadda sindalu da et da gubaten ida bebley di Israel. Hinggep da et sakupen dadda bebley di Ijon, ya Dan, ya Abel Bet Maakah, emin hu bebley di Kinneret niya emin ni bebley di Naptali.

²¹ Dingngel Baasha humman ni neipahding et isiked tun manluhud ni Ramah et manglaw di Tirsah.

²² Entanni ey in-olden Asa di kebebbebley di Judah e emin ida katuutuu ey mahapul ni umlaw idan mampemehhan ni batu niya keyew ni inusal Baasha ni nanluhud ni Ramah. Inusal Asa ida humman ni batu niya keyew ni nanluhud ni Mispah niya Gebah di bebley ni helag Benjamin.

²³ Emin ida impahding Asa ni meippanggep ni kabaelan tun man-ap-apu niyadda bebley ni binehwat tu, ey neitudek emin di Libluh idan Patul di Judah. Yan nea-ammaan tu ey eleg pakedalan tep wada degeh ni heli tu.

²⁴ Netey hi Asa et ikulung dad gungat idan patul di Bebley David, et maihullul hi Jehoshaphat e u-unggatun nampatul.

Ya nampatulan Nadab di Israel

²⁵ Nampatul hi Nadab e u-ungngan Jeroboam di Israel ni meikkadwan toon ni nampatulan Asa di Judah, et man-ap-apun dewwan toon.

²⁶ Lawah impahpahding tu et manliwat nan APU DIOS e inu-unnud tu hi ametu et ituluy tun nandaydayaw ni dios ni kinapyan tuu. Hi ametu e hi Jeroboam hu nengipappangngulun mengippahding idan nunman ni panliwwatan et iu-unnud ida daman tuu.

²⁷ Hi Baasha e u-ungngan Ahijah e helag Issakar ey namplanuh ni lawah ni pehding tun patul da e hi Nadab, et pateyen tu eman ni nengubatan di Nadab et yadda sindalu tun Gibbethon di Pilistia.

²⁸ Neipahding huyya eman ni meikkatlun toon ni nampatulana Asa di Judah et hi Baasha hu neihullul nan Nadab ni nampatul di Israel.

²⁹ Pakeyudung tun nampatul ey pintey tudda emin hu helag Jeroboam et endin hekey natdaan ni hi-gada anin hakey. Huyya inamnuaan ni inhel APU DIOS nan Ahijah di Siloh e prophet.

³⁰ Neipahding huyya tep impabunget Jeroboam hi APU DIOS e Dios idan helag Israel, tep ya liwat tu niya gapun nengipappangnguluan tuddan tuud Israel ni manliwwat.

³¹ Emin hu impahpahding Nadab ey neitudek di libluh ni Patul di Israel.

³² Di Asa e patul ni Judah et hi Baasha e patul ni Israel ey nanggubagubat ida eman ni nampatulana da.

Hi Baasha e patul ni Israel

³³ Nampatul hi Baasha e u-unggan Ahijah di Israel ni meikkatlun toon ni nampatulana Asa di Judah, et mampatul ni dewampulut epat ni toon. Yad Tirsah hu nanha-adan tu.

³⁴ Hi Baasha ey heni daman Jeroboam e nanliwat di hinanggan APU DIOS ey ipappangngulu tudda tuud Israel ni manliwat.

16

¹ Immehel hi APU DIOS nan hi Jehu e prophet e u-unggan Hanani, et tu ehelen nan Baasha e kantuy

² “Yan nunman ey heni daka pini-dit di depul et pambalin dakan patul idan tuuk ni iIsrael, nem inu-unnud mu hu impahpahding Jeroboam

ni nanliwat, et ipengulum ida tuuk ni manliwwat et humman nakka umbunget.

³ Huyya gaputun bahbahen daka et yadda familyah mu henin nemahbahak ni helag Jeroboam e u-ungngan Nebat.

⁴ Pangkennen alin ahhu ida agim ni mettey eyad bebley, niya kennen alin sisit hu mettey di a-allaw tu.”

⁵ Emin ida neipenahding ni nampatulan Baasha ey neitudek di Libluh idan Patul di Israel.

⁶ Netey hi Baasha et maikulung di Tirsah et maihullul hu u-ungngatu hi Elah ni nampatul.

⁷ Yan nunman la ey binegan APU DIOS hi Jehu e prophet ni u-ungngan Hanani et ehelan tu hi Baasha et yadda familyah tu, tep impabunget tu hi APU DIOS gapuh idan lawah ni impahpahding tu, henin impenahding nan Jeroboam e nemandulun nampatul ey gapuh pay ni nimateyan tun emin ni familyah Jeroboam.

Ya nampatulan Elah di Israel

⁸ Yan meikkadwampulut enem ni toon ni nampatulan Asa di Judah ey nampatul hi Elah e u-ungngan Baasha di Israel et man-ap-apud Tirsah ni dewwan toon.

⁹ Hi Simrih e hakey ni opisyal tu, e ap-apuddan kagedwah ni bilang idan sindalun kamangkalesah ey nannemnem ni lawah ni pehding tu etan ni patul. Wadan nunman etan patul e hi Elah di Tirsah e ida kamenginum di baley Arsah e kamengippaptek ni baley patul, ey kamangkebutteng.

¹⁰ Himmegep hi Simrih di baley Arsah et pateyen tu hi Elah et hi-gatu maihullul ni patul. Neipahding huyya eman ni meikkadwampulut pitun toon ni nan-ap-apuan nan Asa e patul di Judah.

¹¹ Nampatul hi Simrih ey impapetey tun emin hu pamilyah nan Baasha, yadda agitu et yadda gagayyum tu et endi an natdaan ni lakin hi-gada anin hakey.

¹² Humman ni impahding Simrih e pintey tudda emin hu pamilyah Baasha hu inamnuan ni inhel APU DIOS ni nunman nan hi Jehu e prophet meippanggep nan Baasha.

¹³ Neipahding humman tep ya liwat ni impenahding di Baasha nan Elah e han-ama, niya nengipappangnguluan daddan tutu-un manliwwat, e dinaydayaw da hu dios ni kinapyan tuu et pabunget da hi APU DIOS e Dios idan helag Israel.

¹⁴ Emin hu impahding Elah ey neitudek di Libluh idan Patul di Israel.

Ya nampatulan Simrih di Israel

¹⁵ Nampatul hi Simrih di Tirsah di Israel eman ni meikkadwampulun pitun toon ni nampatulan Asa di Judah, nem pitun aggew ni ebuh nampatulan tu. Yan nunman ey ginubat ni sindalun Israel hu Gibeton e bebley di Pilistia.

¹⁶ Yan nangngelan idan nunman ni sindalu e pintey Simrih hu patul da ey pinutuk da hi Omrih e ap-apu dan meihullul ni nampatul di Israel.

¹⁷ Hini-yan di Omrih et yadda sindalu tu hu Gibeton et da gubaten hu Tirsah.

¹⁸ Inang-ang Simrih e hinggep da etan bebley et lumaw etan di nehammad ni kuwaltuh di bawang ni palasyoh et legaben tu hu palasyoh et matey diman.

¹⁹ Neipahding humman tep ya liwat ni impahding tun APU DIOS e inu-unnud tu hu impenahding lan Jeroboam e patul et humman gaputun nanliwat ida dama tuud Israel.

²⁰ Emin hu impahding Simrih, anin ya nan-nemneman tun lawah ni impahding tu etan ni patul, ey neitudek di Libluh idan Patul di Israel.

Ya nampatuln Omrih di Israel

²¹ Yadda tuud Israel ey negedwadda tep ya edum ey pinhed dan hi Tibnih e u-ungngan Ginat hu nampatul. Yadda dama edum ey hi Omrih hu pinhed da.

²² Nem entanni ey yadda hu tuun neminhed nan Omrih hu nengapput. Netey hi Tibnih et hi Omrih hu nambalin ni patul.

²³ Nampatul hi Omrih di Israel ni meikkatelumpulut hakey ni toon ni nampatulan Asa di Judah, et man-ap-apun hampulut dewwan toon. Enem ni toon hu nanha-adan tud Tirsah.

²⁴ Entanni ey gintang tu etan duntug di Samaria ni enem ni libun silber nan Semer. Hinammad tun linuhud humman ni duntug et kapyaeen tun bebley et ngadnan tun Samaria tep Semer hu ngadan ni kan puyek.

²⁵ Nem hi Omrih hu nemahhig ni peteg hu nanliwatan tun APU DIOS, tep nema-ma-ma hu impahding tun lawah nem yadda neitu-nudan tun nampatul.

²⁶ Heni lan Jeroboam e nemangulun nampatul e impabunget tu hi AP-APU e Dios idan helag Israel tep ya liwat tu niya nengipappangngulan tuddan tuun manliwwat e dinaydayaw da hu tuttu-un dios ni kinapkapyan tuu.

²⁷ Emin hu impahding Omrih ni nampatulan tu ey neitudek di Libluh idan Patul di Israel.

²⁸ Netey hi Omrih et maikulung di gungat idan aammed tud Samaria, et maihullul ni nampatul hi Ahab e u-ungnga tu.

Ya nampatulan Ahab di Israel

²⁹ Nampatul hi Ahab e u-ungngan Omrih di Israel eman ni meikkatelumpulut walun toon ni nampatulan Asa di Judah, et manha-ad di Samaria ni dewampulut dewwan toon.

³⁰ Nemahhig mewan nanliwatan tun APU DIOS nem yadda neitu-nudan tun patul.

³¹ Beken ni ebuh hu nanliwatan tun henin nanliwatan Jeroboam hu binungetan Apu Dios ni hi-gatu, nem gapu tep inahwa tu pay hi Jesebel e u-ungngan Etbaal e patul di Sidon et dayawen tu hi Baal.

³² Binehwat tu hu tempol di Samaria ni pandeyyawan dan Baal et mengapyan pan-appitan diman.

³³ Nengapya mewan ni kei-ingngeh ni biin dios e hi Asherah. Huyya gaputun daddakkel hu impahding tun nengipebunget ni AP-APU e Dios idan helag Israel, nem yadda etan patul ni neitu-nudan tu.

³⁴ Nunman ni nampatulan Ahab hu nengiyayyaggudan nan Hiel e iBethel ni Jericho. Kapangkapyaan Hiel hu pengibbehwatan ni

nunman ni bebley, ey netey hu pengulwan ni lakin u-ungnga tu e hi Abiram. Ginibbuh tun inha-ad ida hu eheb nunman ni bebley, ey netey mewan hu udidyan ni lakin u-ungnga tu e hi Segub. Huyyaddan neipahding hu inamnuan ni inhel APU DIOS ni nunman nan Joshua e u-ungngan Nun meippanggep ni Jericho.

17

¹ Entanniy wada hu prophet e hi Elijah ngadan tu e iTisbi di Gilead e kantun Ahab ey “Yad ngadan nan APU DIOS e Dios idan helag Israel e wadan ingganah, e kan bega-en ni hi-gak, ey e-helen kun hi-gam e endilli delnu winu udan ni dewwa winu tellun toon ingganah ni penghelak e um-udan mewan.”

² Entanni ey kan APU DIOS nan Elijah ey

³ “Hi-yan mu huyyan bebley et mampalaw kad appit ni kasimmilin aggew, et mantalu ka etan di neihnup di Wangwang e Kerit di appit ni kasimmilin aggew di Wangwang e Jordan.

⁴ Ala kan innumen mud wangwang ey be-alen ku hu gawwang ni mengi-lin kennen mu.”

⁵ Inu-unnud Elijah humman ni inhel APU DIOS et lumaw, et manha-ad di gilig ni Wangwang e Kerit.

⁶ Kai-aliddan gawwang hu kennen tun sinapay niya detag ni kakkabbuhhan niyan mahmah-dem, ey yad wangwang tuka innumi.

⁷ Entannit hakey ni aggew ey natduk humman ni wangwang tep endi udan.

Hi Elijah et ya etan nebalun biid Sarephat

⁸ Kan APU DIOS nan Elijah ey

9 “Lakkay di Sarephat e bebley ni neihnup di Sidon et manha-ad kadman. Wada hu nebalun biidman ni mengidwat ni kennen mu tep inhel kun hi-gatu.”

10 Limmaw hi Elijah et dumteng di eheb nunman ni bebley, ey inang-ang tu hu hakey ni nebalun biin kamemessing. Kantun hi-gatuy “Idwasi muwak anhan ni danum ni innumen ku.”

11 Kamenglaw humman ni nebalun biin an um-alan danum, ey impetu-nud Elijah e kantuy “Idwasi muwak anhan pay ni ekket ni sinapay.”

12 Immehel humman ni nebalun bii ey kantuy “Yad ngadan nan AP-APU e Dios mu e wadan ingganah ey issapatah ku e makulug ni endin hekey sinapay mi. Wadan ebuh hu hanggamal ni alinah di galapon et ya ekket ni mansika. Immali-ak deyan memessing et ienamut ku et panunguk ni alinah ni kennen mi etan ni u-unggak ni laki. Humman ni ebuh law hu pinnangan mi et mettey kami law ni han-ina tep endi law kennen mi.”

13 Nem kan Elijah ni hi-gatuy “Entan pandanag! Lakkay et mu iheeng hu kennen yu, nem iheeng ka nin eket ni sinapay ni kennen ku et i-lim ey han ka law nenaeng ni kennen yun u-unggam.

14 Tep inhel APU DIOS e Dios idan helag Israel e kantuy ‘Hi-gak e AP-APU ey peellik hu udan et eleg kayu me-puhan ni alinah niya mansikan olibah ingganah ni medettengan humman ni tsimpuh.’ ”

15 Inu-unnud nunman ni nebalun bii humman ni inhel Elijah ni pehding tu, ey neipalpun nunman ey wada kennen dan kewa-wa-wa.

16 Tep anin ni piga ussalen dan mansika niya alinah et eleg ida ma-puhan, tep humman hu inhel APU DIOS.

17 Hakey ni aggew ey nandegéh etan u-ungngan nunman ni nebalun bii. Entanniye nema-ma degeh tu et matey.

18 Kan nunman ni biin nan Elijah ey “Hi-gam ni bega-en nan Apu Dios, kele hanneya hu impahding mun hi-gak? Kaw immali kan mengastigun hi-gak tep ya liwat ku ma-lat pateyem eya u-ungngak?”

19 Kan Elijah ey “I-lim etan u-ungnga!” Et ilaw tu humman ni u-ungnga etan di meikkadwan gladuh nunman ni baley et ihgep tud kuwaltuh ni tuka panha-adi et pebaktad tud kama.

20 Inlet tun nandal e kantuy “APU DIOS e Dios ku, kele hanneya mu impahding eyan u-ungngan nebalu? Impenaptek tuwak numan ey kele mu pintey hu u-ungnga tu?”

21 Neita-pew hi Elijah di annel etan ni u-ungngan nampitlu et mandasal e kantuy “APU DIOS e Dios ku, pebanggad mu anhan hu yahyah eyan u-ungnga!”

22 Dingngel APU DIOS hu dasal nan Elijah et tumegu etan u-ungnga.

23 Inlaw Elijah nan inetu et kantun hi-gatuy “Ang-ang mu kedi, mategu eya u-ungngam!”

24 Kan etan ni biin nan Elijah ey “Inamtak law e makulug ni bega-en daka ey prophet dakan APU DIOS.”

18

Hi Elijah et yadda etan prophet Baal

¹ Hakey ni aggew ni meikkatlun toon ni eleg tu udanan ey kan APU DIOS nan Elijah ey “Lakkay di kad-an Ahab e patul et ehlen mun hi-gatu e peellik law hu udan”

² et lumaw hi Elijah di kad-an Ahab.

Yan nunman ey nemahhig law hu bisil di Samaria.

³ Entanni ey ineyagan Ahab hi Obadiah e kamampaptek ni palasyoh tu. (Hi Obadiah ey nanengtun kamengu-unnud nan APU DIOS.

⁴ Yan nampemateyan Jesebel idan prophet APU DIOS ey intalun Obadiah hu hanggatut ni prophet di dewwan leyang ey hannenelimad hakey ni leyang. Imbabballunan tuddan kennen da et ya innumen da.)

⁵ Kan Ahab nan Obadiah ey “Umlaw ita et ta ang-angen emin hu ida hebwak niyadda kulukul eyad nambebleyan tayu hedin wada um-ustuh ni helek ni kennen ida eyan kebayyu et tumegudda et anhan hu edum. Eleg na-mu-et anhan mahapul ni tayu petteyen hu edum ni animal tayu.”

⁶ Nanhumangan ida e mampellaw di pangil hakey ey ya damad pangil hu hakey et manhiyan ida.

⁷ Kamenglaw hi Obadiah ey dinammu tu hi Elijah. Inimmatunan tu et manyuung e kanton hi-gatuy “Kaw hi-gam hi Elijah, e apu?”

⁸ Kan Elijah ey “Em, hi-gak hi Elijah. Lakkay et mu ehelen etan ni patul ni kan bega-en ni hi-gam e wada-ak.”

⁹ Hinumang Obadiah et kantuy “Kaw hipa impahding kun lawah et pinhed mun petteyen da-ak nan Ahab e patul?”

¹⁰ Issapatah kud ngadan nan APU DIOS e Dios mun wadan ingganah e daka impahemahemak di kebebbley nan Ahab. Hedin mewan kan ni hakey ni patul ey endi kad bebley tu, kapepillit Ahab ni mansapatah etan patul diman e makulug ni endi kadman ni bebley tu.

¹¹ Ey kammun hi-gak nunyay umlawwak et nak ehelen etan ni patul e wada ka?

¹² Inna-nu hedin nakka menglaw ni an menghel ni hi-gatu e wada ka ey immali mewan kumedek hu Ispirituh APU DIOS et ibsik daka lad edum ni bebley. Kaw eleg tuwak petteyan hi-gatu hedin um-ali ey endi ka? Ey hedin ngun hi-gak e bega-en mu man dinaydayaw ku hi APU DIOS neipalpu eman ni kaglang ku.

¹³ Kaw eleg mu dengelen hu nengiteluan kun hanggatut ni prophet di dewwan leyang, e hannenelimad hakey ni leyang, et i-illawwak idan kennen da, tep yan nunman hu tsimpuh ni nampemateyan Jesebel idan prophet APU DIOS?

¹⁴ Et humman hu entan tu kan ey nak e-helen etan ni patul e wada ka? Tep makulug anhan et petteyen tuwak!”

¹⁵ Hinumang Elijah e kantuy “Issapatah kud ngadan APU DIOS e wadan ingganah niya Kabaelan tun emin ey hi-gatu AP-APU ni kan bega-en

ni hi-gak e mampeang-angngak etan ni patul ni nunyan aggew.”

¹⁶ Limmaw hi Obadiah et tu ehelen nan Ahab e patul et umlin an menammun Elijah.

¹⁷ Inang-ang Ahab hi Elijah ey kantuy “Itten ka law ditan ni kaumhuhulun ni kapanligligasiddan Israel?”

¹⁸ Kan Elijah ey “Beken ni hi-gak hu gaputun kayu kamanligligat tep nalpun hi-gayun amam. Nginhay yu hu tugun APU DIOS ey yuka day-dayawa hi Baal e dios ni kinapyan tuu.

¹⁹ Lakkay et mu oldenan idan emin hu tuud Israel et mandadammu itsud Duntug e Karmel. Peki-lim ida emin hu prophet ni kapappangnan nan hi Jesebel e bineley mu. Humman ida ey epat ni gatut et neliman prophet Baal et yadda etan epat ni gatut ni prophet Asherah e biin dios.”

²⁰ Ineyagan Ahab ida emin hu tuud Israel, anin idan prophet et maemung idad Duntug e Karmel.

²¹ Limmaw hi Elijah di hinanggaddan tuu et kantun hi-gaday “Pigan tulli pannemneman yun ustuh? Hedin kanyud nemnem yu ey hi APU DIOS hu makulug ni Dios, hi-gatu unud yu! Nem hedin kanyuy hi Baal hu ustuh ni dios, hi-gatu daydayaw yu!”

Nem kaum-eneeneng ida etan tuu.

²² Kan mewan Elijah ni hi-gaday “Hi-gak ni ebuh hu natdaan ni prophet APU DIOS, nem yadda prophet Baal ey epat ni gatut et nelima.

²³ I-li yu hu dewwan lakkitun baka. Idwat yu hakey idan eyan prophet Baal et wa-teken dat genedgeden da et ita-pew da eyad ittungun

keyew nem eleg da apuyi. Henin nunman dama pehding ku etan ni hakey ni baka.

²⁴ Ey mandasal ida etan ni dios da e hi Baal. Mandasallak daman APU DIOS. Ya etan mengippeellin apuy ey humman hu makulug ni Dios.”

Ida kamantetekuk hu tuu e kanday “Em, kayyaggud huttan ni inhel mu!”

²⁵ Kan Elijah etan idan prophet Baal ey “Hi-gayu pamengulu tep dakel kayu. Aleyu hakey ni lakkitun baka et idaddan yu. Pandasal kayun dios yu nem entan tu apuyi.”

²⁶ Inla da etan hakey ni lakkitun bakan iddaddan da, et mandasal idan Baal meippalpun nunman ni kakkabbuhan et ingganah ni emaggew. Kandan dasal day “Humang mu dasal mi e Baal!” Nem endi kaumhumang.

Intataggan da tayaw e ida kaumleniklikweh di pan-appitan ni kinapya da.

²⁷ Ngannganih ni emaggew ey kaheghegnitaddan Elijah e kantuy “Kele eleg umhumang hi Baal? Kaw beken ni dios? E-ellet yu pay hu tekuk, nungay wada tuka nemnemnema winu wada tuka pan-inggunu? Nungay wada linawwan tu winu neugip et mahapul ni benggunen?”

²⁸ Et nema-man daka pan-itkuk hu dasal dan Baal ey daka panlipusi annel dan pahul niya hinallung, tep humman dedan hu daka pehding ingganah ni kamanpangkukuheyaw hu liput da.

²⁹ Nahwing law aggew ey tagan da pay hu dasal ey tagan da hu ngalan endi tunung tu ingganah ni kamangkelinnug hu aggew ey nedatngan law

hu tsimpuh ni kapan-appisin mahmahdem ey endi hu humang Baal.

³⁰ Immehel law hi Elijah idad tuu et kantuy “Keihehhennup kayudya.” Neamung ida hu tuud kad-an Elijah et iyayyaggud tu hu nebahbah ni kapan-appisin APU DIOS.

³¹ Immalan hampulut dewwan batun mengi-ehng idan hampulut dewwan helag Jacob e nginedanan APU DIOS ni Israel.

³² Inusal tudda humman ni batun nengapyan altar et mengapyan kanal di nanlinikweh ni mabalin ni han-aletu hu epat ni galon ni danum.

³³ Hina-adan tun keyew hu altar APU DIOS et genedgeden tu etan lakkitun baka, et ita-pew tud keyew ni ittungu. Negibbuh humman et kantuy “Penu yu hu epat ni pa-nay ni danum et iduyag yu eman di mei-appit et yad keyew ni ittungu.” Et u-unnuden da.

³⁴ Kantu mewan ey “Ipidwa yu!” et idalli mewan man-ahul et iduyag da. Impitlu tu mewan e kantuy “Duyagi yu pay!” Et u-unnuden da inhel tu.

³⁵ Kaman-aayuh hu danum di altar et mapnu etan kinu-kuan dan kanal.

³⁶ Nematngan law hu tsimpuh ni kapan-appisi et mandasal hi Elijah et kantuy “Hi-gam e AP-APU e Dios di Abraham, hi Isaac et hi Jacob, peamtam nunya e hi-gam hu Dios di deyad Israel niya peang-ang mu e hi-gak hu bega-en mu ey emin eya impahding ku ey in-olden mu.

³⁷ Humang mu anhan eya dasal ku e APU DIOS et pengamtaan idan nunyan tuu e hi-gam hu

makulug ni Dios niya amtaen da e pinhed mun meibbanggad idan hi-gam.”

³⁸ Entanniy impaelin APU DIOS hu apuy et giheben tu etan neiappit, ya etan keyew ni ittungu, yadda etan batu niya puyek, et anin etan danum di kanal ey natduk.

³⁹ Inang-ang idan tuu humman ni neipahding ey limmukbub idad puyek et daka pan-itkuk e kanday “Hi APU DIOS hu makulug ni Dios, endi edum ni Dios!”

⁴⁰ Kan Elijah ey “Depap yudda hu prophet Baal! Ang-ang yu eya endi bumsik ni hi-gada, anin hakey!” Dimpap idan tuu emin prophet Baal et ilaw daddad Wangwang e Kishon et pateyen tuddan emin diman.

Ya immudanan tu

⁴¹ Negibbuh emin humman ni neipahding et kan Elijah nan Ahab ey “Lakkay law et ka mekangngan, tep nakka deddengngela hu bungug ni udan e immen ali.”

⁴² Limmaw hi Ahab et an mangan ey nanteyed dama hi Elijah di Duntug e Karmel et yumudung e inlukluk tu hu ulu tud nambattanan ni pukel tu.

⁴³ Kantu etan ni bega-en tuy “Lakkay et kaman-uhdung di baybay.” Limmaw etan bega-en ey nambangngad et kantuy “Endin hekey inang-ang ku.” Neminpittu nengitu-dakan Elijah ni hi-gatun an man-uhdung di baybay.

⁴⁴ Yan meikkeppitun an pan-uhdungan nunman ni bega-en ey kantuy “Wada hu kulput ni heni ngamay ni tuun kamena-pew di baybay.”

Kan Elijah etan ni bega-en tuy “Lakkay et mu ehelen nan Ahab e manluggan di kalesah tu, et umenamut ma-lat eleg meha-kupan ni na-let ni udan.”

⁴⁵ Entanniy nan-enget tep dimmekket hu kulput. Kamandidibdib ey tuka pan-egaha udan. Impapuut Ahab et umenamut di Jesreel.

⁴⁶ Hedin hi Elijah, ey binallikidan tu hu andukkey ni balwasi tu et pa-let APU DIOS et besiken tud Jesreel ey nemangulu pay ni dimmateng nem hi Ahab e patul.

19

Bimmesik hi Elijah di Sinai

¹ Dimmateng hi Ahab et idaddatteng tun ah-watu e hi Jesebel emin hu impahding Elijah nunman ni aggew et ehelen tu pay hu nemateyan tun emin ni prophet Baal.

² Dingngel Jesebel et itu-dak tu hu an menghel nan Elijah ni nunya e kantuy “Anin ni petteyen da-ak idan dios hedin enggak ipahding ni hi-gam hu impahding muddan prophet Baal ni henin nunyan olas ni kabbuhan.”

³ Simmakut hi Elijah et bumsik. Ingkuyug tu etan bega-en tu et lumaw idad Beersheba di Judah. Dimmateng idadman et hi-yanen tudman hu bega-en tu,

⁴ nem hedin hi-gatu man nandalan ni han-aggew et lumaw di eleg mebebleyi. Nan-iiyatu et yumudung e nanhidum di hengeg ni keyew e kamekapyan hagad tep neka-atu ey nedismayah et pinhed tun mettey. Nandasal e kantuy “Hiyya

law e APU DIOS, eya nemahhig ni kamekap-kapyan hi-gak. Pappeg mu ew kattedg hu biyag ku tep heni-ak metlaing ida lan aammed ku.”

⁵ An bimmaktad etan di hengeg ni keyew et maugip. Endi maptek ey wada hu anghel ni nengapan hi-gatu e kantuy “Bangun ka et mangan ka.”

⁶ Bimmangun hi Elijah ey inang-ang tu hu et-eteng ni sinapay et ya hakey ni pa-nay ni danum ni neiha-ad di ulu-an tu. Nengan et uminum et bumaktad mewan.

⁷ Nambanggad mewan etan anghel APU DIOS et bangunen tu et kantuy “Bangun kat mangan ka pay tep neidawwi hu lawwan mu.”

⁸ Bimmangun hi Elijah et mangan et uminum ey neibanggad elet tu et mandalan ni na-pat ni aggew et dumteng di Sinai e Duntug Apu Dios.

⁹ Wada hu leyang diman et yadman kaugipan tun nunman ni hileng.

Nem entanniy immehel hi APU DIOS ni hi-gatu e kantuy “Elijah, hipa muka ihahha-ad deya?”

¹⁰ Hinumang Elijah et kantuy “AP-APU e Kabaelan tun emin, nanbega-en muwak ni ingganah et hi-gam ni ebuh hu nansilbian ku. Adyiahak tep ihik ida helag Israel ni memetty ni hi-gak, ey deh dedangngu e hakeyyak ni natdaan tep pintey dan emin hu prophet mu. Inwalleng da nekitbalan dan hi-gam niya binabhah da pan-appitan ni hi-gam.”

¹¹ Kan APU DIOS ey “Kaukat ka et lumaw kad duntug et umehneng kad hinanggak.” Kaman-eh-ehneng hi Elijah ey dimmibdib ni na-let ey nepi-ang etan duntug et mangkepi-ang ida batu,

nem endi hi APU DIOS di dibdib. Nesiked etan na-let ni dibdib ey nanyegyeg, nem endi hi APU DIOS di yegyeg.

¹² Nesiked hu yegyeg ey newada apuy, nem endi hi APU DIOS etan di apuy. Entanni law et endi etan apuy ey wada hu neituttubun ehel.

¹³ Dingngel Elijah etan ehel ey hinephepan tu angah tun etan ni andukkey ni balwasi tu, et umehneng etan di habyen ni leyang ey kan etan ni immehhel ey “Hipa muka ippenahding deya e Elijah?”

¹⁴ Kan Elijah ey “APU DIOS e Kabaelan tun emin, nansilbi-ak ni hi-gam ni ingganah. Nem inwalleng idan iIsrael hu tugun mu. Nambahbah da hu pan-appitan ni hi-gam ey pintey da emin hu prophet mu. Hakeyyak law ni natdaan ey pinhed da-ak mewan ni petteyen.”

¹⁵ Kan APU DIOS ey “Pambangngad kad nalpuam e idlan mud dinlan mu etan di eleg mebebleyin neihnup di Damascus, et lumaw kad Damascus et mu putuken hi Hasael e duyagim ni lana ulutu ma-lat hi-gatun mampatul di Syria.

¹⁶ Hanniman dama ipahding mun Jehu e u-ungngan Nimsi e duyagim ni lana ulu tu ma-lat hi-gatu mampatul di Israel niya pambalin mu hi Elisha e u-ungngan Saphat di Abel Meholah ni meihhullul ni hi-gam ni prophet.

¹⁷ Emin hu umbesik ni eleg petteyan Hasael ey petteyen Jehu, emin hu umbesik ni eleg petteyan Jehu ey petteyen Elisha.

¹⁸ Nem anin hannitan, ey wada inappil kun pitun libun tutu-ud Israel ni impannaneng da dinel dan hi-gak e eleg ida manyuung nan Baal.”

Ya nambalanan Elisha ni prophet

¹⁹ Limmaw hi Elijah et tu hamaken hi Elisha ey dinteng tun kaman-elladu e hampulut dewwan paris ni bulug ni baka hu tuka pan-elladu. Hampulut hakey ni paris hu nemangulu ey hakey ni paris hu nanggillig ni tuka manmandala. Ingkal Elijah etan andukkey ni balwasi tu et pebalwasi tun Elisha.

²⁰ Hini-yan Elisha etan ida baka et meipdug nan Elijah et kantuy “Ettu anhan et nak ni ibgan ama et hi ina et hannak makilaw ni hi-gam ey?”

Kan Elijah ey “Dammutu. Eggak ikka-leg.”

²¹ Nambanggad hi Elisha et wa-teken tu hu hakey ni paris ni baketu et iheeng tu, e inusal tudda hu pakun nenungu tu, et ieyag tuddan tuu et hamulen da. Negibbuh et makilaw nan Elijah et baddangan tud ngunu tu.

20

Ya gubat ni Israel et ya Syria

¹ Hi Benhadad e patul di Syria ey inemung tud-dan emin hu sindalu tu. Ey nei-dum ni hi-gada hu telumpulut dewwan patul niyadda sindalu da. Immegah ida e nantakkay idad kebayyu niya nanlugan idad kalesah ni kaussalad gubat et da gubaten hu Samaria.

² Immitu-dak hi Benhadad idan tuu tu etan di bebley et da ehelen nan Ahab e patul ni Israel huyya: “Kan patul e hi Benhadad ey

³ ‘Ellan kudda silber mu niya balituk mu anin idan kekatkat-aguan ni ahwam niyadda u-unggam.’ ”

4 Hinumang Ahab et kantuy “Apu, nakka ebbuluta muka ibbaga. Anin ala muwak et yadda emin ni wadan hi-gak.”

5 Nambanggad ida mewan hu bineal Benhadad et kanday “Kan Benhadad ey ‘Imbagak e iddawat mun hi-gak hu silber ya balituk, yadda ahwam et yadda u-ungngam,

6 nem yan kabbughan ni hanneyan olas ey ittu-dak kudda opisyal ku ma-lat da hinapen hu baballey yuddan opisyal mu et alen dan emin hu hipan nebalol.’ ”

7 Inaygan Ahab ida emin hu kamengipappangngulun bebley tu et kantuy “Ang-ang yu kedi, pinhed nunman ni tuun mekigguluh ni hi-gatsu. Nenu-dak la e kantuy iddawat kun hi-gatu ida ahwak, yadda u-ungngak, et yadda silber niya balituk ku et tebalek.”

8 Kan idan nunman ni kamengipappangngulu et yadda tuu ey “Entan tu kaya dengel niya entan abulut tu hu tuka ibbaga.”

9 Et kan Ahab idan intu-dak Benhadad ey “Ehel yun patul yu e inebulut ku etan nemangulun imbagetu nem eleg mabalin ni nak ebbuluten eya tuka ibbagan nunya.” Immanemut ida et da ehelen nan Benhadad humman ni inhumang nan Ahab.

10 Entanniy nenu-dak mewan hi Benhadad e kantuy “I-alik hu dakel ni sindalu et bahbahen mi eya et-eteng ni bebley mu et ya dep-ul law hu i-anemut da. Anin ni petteyen da-ak idan dios hedin eggak pehding humman!”

¹¹ Hinumang daman Ahab e kantuy “Ehel yun patul yu e ya hakey ni sindalu ey eleg ni mampahhiya hedin kamandaddan ni an mekiggubbat. Et hedin negibbuh hu gubat et mengapput ey han law nampahhiya.”

¹² Dingngel Benhadad huyyan inhumang Ahab ni daka pengi-innumiddan edum tun patul di nangkampuan da, et kantuddan tuu tuy “Pandaddan kayun mekiggubbat!” Et mandaddan idan mengubbat etan ni et-eteng ni bebley Ahab.

¹³ Entanniy wada prophet ni limmaw di kad-an Ahab e patul ni Israel et kantuy “Kan APU DIOS ey ‘Entan takut muddan eman ni muka ang-angangan dakel ni sindalun mengubbat ni hi-gayu, tep peapput kuddan hi-gam ni nunyan aggew et pengamtaam e hi-gak hu AP-APU.’ ”

¹⁴ Kan Ahab ey “Hipa mengippengguluddan mekiggubbat?” Kan etan ni prophet ey “Kan APU DIOS ey yadda kakat-agun aap-apun sindaluddad probinsiya.”

Kan Ahab mewan ey “Hipa mengidwat ni olden idan nunman ni sindalu?” Kan etan ni prophet ey “Hi-gam.”

¹⁵ Et paeyag Ahab hu ap-apuddan sindalud probinsiya e ya bilang da ey dewanggatut et telumpulut dewwa. Et hantudda amunga hu sindalun Israel e pitu libu bilang da.

¹⁶ Nandattekk aggew nunman ey limmaw idan an mengubbat idan iSyria. Ey yan nunman ni tsimpuh ey ida kamangkebutteng di Benhadad niyadda etan telumpulut dewwan patul ni memaddang ni hi-gatu.

17 Nemanguludda hu sindalud probinsiya ni limmaw. Et ida kamenetteng ey inang-ang idan sindalun Benhadad ni kaman-ang-ang-ang et kandan hi-gatuy “Wadadda sindalun kamen-gellin nalpud Samaria.”

18 Kan Benhadad ey “Entan tudda patey, nem depap yudda, anin hedin kantu et kayyaggud hu in-ali da winu mekiggubbat ida.”

19 Nem ay kapan-ipenguluddan ap-apun sindalud probinsiya hu edum dan sindalun Israel ni an mengubbat ni hi-gada.

20 Et wada hakey idan sindalud Israel ey pintey tu hu kehangga tun sindalun Syria. Endi maptek law ey namsik ida hu sindalun Syria et pampe-dugen idan sindalun Israel, nem impepuppuut Benhadad et mangkebayyuddan edum ni sindalu tu et bumsik ida.

21 Naka-apput Ahab ida iSyria anin idan etan ni nampangkebayyu ey nampangkalesah ni sindalu da.

22 Entanniy limmaw hu hakey ni prophet et kantun Ahab ey “Hedin mambangngad kayu, ey ang-ang mu et paka-iddaddan mudda sindalum, niya pakannemnemen yu hu kayyaggud ni pehd-ing yu, tep gubbaten dakeyulli mewan ni patul di Syria ni hanneyan tsimpuh ni balintu.”

23 Kan idan opisyal nan Benhadad ni hi-gatuy “Ya gaputun neapput itsu ey dios di neduntug hu dios ni Israel. Nem kedi nem yad nedeklan hu panggugubatan tayu, mengapput itsu.

24 Heninnuy pahding mu: Ekal mudda etan patul ni mengippenggulun gubat et ihullul mudda hu ap-apun sindalu.

²⁵ Ey idaddan mu hu henin kedakkel lan sindalu tayun nangketey ey hululim ida kekebayyun nangketey niya kakalesah ni nangkebahbah. Et gubaten tayudda iIsrael di nedeklan et apputen tayudda.”

Inebulut Benhadad humman et ipahding tu emin inhel da.

²⁶ Entanni ey nelabah hu tsimpuh ni ketel et amungen Benhadad hu sindalu tu et lumaw idad Aphek ni an mengubbat ni Israel.

²⁷ Nandaddan ida dama iIsrael et lumaw idan menammun hi-gada. Henidda dewwan ek-ekut ni halun ni kalneroh ey hedin yadda iSyria man ninapnapan da hu pangil ni duntug. Nandimang hu nangkampuan da.

²⁸ Limmaw etan prophet di kad-an Ahab et kantuy “Heninnuy hu inhel nan APU DIOS ‘Gapu tep kan idan iSyria ey hi-gak hu dios ni ebuh di duntug nem beken di nedeklan ey peapput kun hi-gayu eman ida dakel ni sindalu da et pengamtaan yu e hi-gak hu APU DIOS.’ ”

²⁹ Pitun aggew hu nanhahha-adan idan iSyria niyadda iIsrael di kampuddan nandemang. Inlapu dan manggubat ni meikkeppitun aggew ey pintey ni iIsrael hu hanggatut ni libun sindalun Syria.

³⁰ Bimmesik idad Aphek etan eleg matey nem nealay natleb mewan etan binattun luhud nunman ni bebley et mangkede-hilan ida et matey hu dewampulut pitun libun hi-gada.

Bimmesik dama hi Benhadad et an mantalu etan di neitlun kuwaltuh ni hakey ni baley.

³¹ Limmaw ida hu opisyal tud kad-an tu et kandan hi-gatuy “Dingngel mi e mahmek hu patul idan iIsrael. Abulut mu et lumaw kamid kad-an ni patul idan Israel et iewake mi langgusih ey imbanggel mi hu linubid et hemeken daka et eleg daka pateyen.”

³² Hanniman impahding da e imbalwasi da langgusih et ibanggal da linubid et lumaw idad kad-an Ahab et kandan hi-gatuy “Kan Benhadad ey ebuh anhan tu patey.”

Kan Ahab ey “Kaw mategu pay? Kayyaggud tep heni kami han-agi!”

³³ Hedin ya impan-awat idan opisyal Benhadad nunman ni inhel Ahab ey kayyaggud hu meipahding et humangen da e kanday “Makulug ni han-agi kayun Benhadad!”

In-olden Ahab e kantuy “Paeli yudya!” Dimmateng hi Benhadad ey ineyagan Ahab et yummudung idan dewwad etan di kalesah ni tuka ussalad gubat.

³⁴ Kan Benhadad ni hi-gatuy “Ibbangngad kun hi-gam ida etan bebley ni inlan aman nan amam ey dammutun memehwat kan et-eteng ni panggettangan yud Damascus e henin impahding amadtan Samaria.”

Kan Ahab ni hi-gatuy “Gapun nunyan panhumanganan ta ey ibbukyat daka.” Et makahummanganan ida e eleg ida law manggugubat et ibukyat tu.

Inhel ni hakey ni prophet e lawah hi Ahab

³⁵ Entanni ey kan APU DIOS etan ni hakey ni prophet ey “Ehel mun kadwam ni prophet e

kammuy 'Kaway muwak.' " Nem eleg kawayen etan ni hakey ni prophet.

³⁶ Et kan etan ni prophet ni hi-gatuy "Gapu tep muka ngenghaya olden APU DIOS ey petteyen daka lan layon ni peni-yanam ni hi-gak." Immela etan prophet ey dinammu tu layon et pateyen nunman ni layon.

³⁷ Limmaw mewan huyyan prophet di hakey ni tuu et kantun hi-gatuy "Kaway muwak." Inlet etan ni tuu nengaway ni hi-gatu et masugat kumamman.

³⁸ Linibutan etan ni prophet hu angah tun luput, et eleg meimmatunan et umehneng di gilig ni keltad et hehhegeden tu kelebhan etan ni patul.

³⁹ Nelabah etan patul et umhel etan prophet e kantuy "Apu patul, nak nekigubat ey wada hakey ni sindalun nengi-lin hi-gak ni dimpap tun buhul tayu. Kantuy 'Guwalyaim huyyan tuu. Hedin pepsik mu man petteyen daka winu multaen dakan tellun libun silber.'

⁴⁰ Nem endi maptek ni hanggaek et eggak kumedek pepuhdanan ey bimmesik etan tuu."

Hinumang nan patul et kantuy "Intakang mu kastigum et humman meippahding ni hi-gam."

⁴¹ Ingkal etan ni prophet hu inhani tud angah tu ey inimmatunan etan ni patul e hi-gatu hakey ni prophet.

⁴² Et kan law etan ni prophet ni hi-gatuy "Heninnuy hu inhel APU DIOS ni hi-gam 'Gapu tep in-abulut mun eleg mettey etan tuun in-olden kun mettey ey ihullul mu biyag mu. Ey mettey ida sindalum tep eleg da pateyen sindalu tu.' "

⁴³ Kaumlelemyung ey kaumbubunget hi Ahab e patul di Samaria ni immanemut.

21

Ya leguntan Nabot

¹ Wada etan puyek Nabot e kapantennemin grapes ni neihnup di palasyoh nan Ahab e patul di Jesreel.

² Hakey ni aggew ey kan Ahab nan Nabot ey “Ettu et idwat mun hi-gak etan puyek mun sin-neman mun grapes? Neihnup di palasyoh ku et pinhed kun tenneman ni natnateng. Mekiwwa-hi-ak ni kakkayyaggud pay ni pantennemam ni grapes hedin pinhed mu. Hedin bekken, beyyadak ni ustuh.”

³ Hinumang Nabot ey kantuy “Bineltan ku huyyan leguntan pantenneman ni grapes et humman hu eleg et kuma ahan i-abulut APU DIOS ni nak iddawat ni hi-gam!”

⁴ Immanemut hi Ahab ey kaumbubunget ey kaumlelemyung ni nenumang Nabot ni hi-gatu. Bimmaktad di uggiplan tu e inhangga tud dingding ey eleg tu pinhed ni mengngan.

⁵ Limmaw hi Jesebel et kantuy “Kele kakaumlelemyung? Ey kele eleg ka mengngan?”

⁶ Hinumang Ahab et kantuy “Tep imbagak nan Nabot e gettangek etan leguntan tuka tennemin grapes winu hullulak ni hakey ni legunta ey kantuy ‘Eleg mabalin ni nak iddawat hu leguntak ni hi-gam.’ ”

⁷ Kan Jesebel ey “Kaw bekken kan patul ni Israel? Bangun ka ey nan-an-anla ka ey nengan ka. Ellak humman ni leguntan Nabot.”

⁸ Nengapya hi Jesebel ni dakel ni tudek et ipilma tu ngadan Ahab et malkaan tu etan ni kapammalkan patul et iwatwat tuddan opisyal tu niyadda ap-apud Jesreel.

⁹ Heninnuy hu neitudek: “Iolden yuddan tutu-u tayun mantetpel idan nunya. Amung yudda ey impayudung yu hi Nabot di yuddungngan ni kametbal ni tuu.

¹⁰ Nem ayag kayun dewwan mabunget e endi silbi tun tuu et e-helen da e inidutan Nabot di Apu Dios nan Ahab. Hedin negibbuh, inlaw yu hi Nabot di a-allaw eyan bebley et yu tengbaen et matey.”

¹¹ Inu-unnud idan opisyal et yadda ap-apu humman ni in-olden Jesebel,

¹² et getuden da hakey ni aggew ni pantetpelan da. Inemung dadda tutu-u et payudung da hi Nabot di yuddungngan ni kametbal ni tuu.

¹³ Impayudung da dama etan dewwan mabunget ni endi silbi tun tuud hinanggan Nabot, et ehelen da e inidutan tud Apu Dios nan Ahab et ilaw dad a-allaw ni bebley et tengbaen da et matey.

¹⁴ Intu-dak da an nanghel nan Jesebel e kanday “Netey law hi Nabot.”

¹⁵ Dingngel Jesebel hu inhel da et kanton Ahab ey “Netey law hi Nabot. Hi-gam law kan leguntan etan ni eleg tu iggatang ni hi-gam ni puyek tu.”

16 Imminah hi Ahab et ganuganun limmaw di leguntan Nabot et pambalin tun legunta tu.

17 Nem kan APU DIOS nan Elijah e prophet di Tisbi ey

18 “Lakkay di kad-an Ahab e patul di Samaria. Immen di sinneman Nabot ni grapes tep kantuy legunta tu humman.

19 Ehel mun hi-gatu e kammuy ‘Pintey mu hi Nabot et piliwem pay hu puyek tu. Gapun nunyan impahding mu ey panhimmutan alin ahhu hu kuheyaw mud a-allaw eyan bebley henin nampenimutan dan kuheyaw Nabot!’ ”

20 Inang-ang Ahab hi Elijah et kantuy “Himmak muwak mewan e buhul ku?”

Hinumang Elijah et kantuy “Em, himmak daka. Immali-ak tep ebuh tu-wangu lawah ni muka pehpehding di hinanggan APU DIOS.

21 Et humman hu, kan APU DIOS ey ‘Peellik hu memabbah ni hi-gam. Petteyen daka et ya emin lakid pamilyah mu, u-ungnga winu nea-amma.

22 Mambalin hu pamilyah mun henin pamilyah lan Jeroboam e u-ungngan Nebat niya heni lan pamilyah nan hi Baasha e u-ungngan Ahijah, tep impabunget muwak ni nengipappangnguluam idan helag Israel ni manliwwat.

23 Hedin hi Jesebel, kennen alin ahhu hu annel tud kad-an ni tuping di Jesreel.

24 Et yaddalli pamilyah mun mettey di bebley ey kennen alin ahhu annel da ey hedin yadda mettey di a-allaw ni bebley ey kennen idan sisit annel da.’ ”

²⁵ (Endi an kei-ingngehan idan lawah ni impenahding Ahab di hinanggan APU DIOS, tep tinuttudduan nan ahwa tu e hi Jesebel.

²⁶ Impenahding tu hu anggeba-ing ni peteg, tep dinaydayaw tu hu dios ni kinapyan tuu e humman kadaydayawaddalan iAmmon. Huyyaddan iAmmon hu dinegyun APU DIOS ni nalpuan idan helag Israel di Egypt.)

²⁷ Dingngel Ahab humman ni inhel Elijah ey bini-ki tu balwasi tu et mambalwasin langgusi ey eleg mammangnan. Tuka i-ugip etan langgusin balwasi tu ey kamandaladalan e kaumlelemyung.

²⁸ Kan APU DIOS nan Elijah ey

²⁹ “Inang-ang mu hu nantuttuyyuan kumaman law Ahab di hinanggak? Gapun nengipahdingan tun nunman ey eggak peelli hu memahbah ni hi-gatun nunyan ketaggu tu. Hanak ali kastigua hu helag tu hedin mettey.”

22

Inhelan nan prophet e hi Mikaiiah hi Ahab (2 Chronicles 18:2-27)

¹ Ya Israel et ya Syria ey eleg ida manggubat ni dewwan toon.

² Yan meikkatlun toon ey limmaw hi Jehoshaphat e patul di Judah ni an nenang-ang nan Ahab e patul ni Israel.

³ Yan eleg ni lawwan nan Jehoshaphat diman Israel ey kan Ahab idan opisyal tuy “Hi-gatsu hu kambebley ni Ramot Gilead, nem kele ingganah nunya ey eleg tayu bangngaden hu Syria?”

⁴ Et yan nunman ni linawwan Jehoshaphat di-man ey kan Ahab ni hi-gatuy “Attu et baddangan muwak et ta gubaten hu Ramot Gilead?”

Himmumang hi Jehoshaphat ey kantuy “Dammutu, kele tep eleg daka da-dai ey han-agi ita. Anin idan sindaluk niyadda kebayyuk et neidaddan, et ngenamung kan mammandal ni hi-gada.

⁵ Nem ya memengngulun pehding tayu ey mahmahan tayu nin APU DIOS hedini hipa e-helentu.”

⁶ Et ayagan idan Ahab emin hu prophet tu e umlaw di epat ni gatut hu bilang da, et mahmahan tun hi-gada e kantuy “Hipa kanyu, kaw tayu gubaten hu Ramot Gilead winu eleg?”

Himmumang ida ey kanday “Em, tayudda gubaten et nanna-ud ni pengapput daitsun Apu Dios.”

⁷ Nem kan Jehoshaphat ey “Kaw endi prophet nan APU DIOS di deyan panmahmahan tayu?”

⁸ Kan Ahab ey “Wada hakey e hi Mikaiiah e u-unggan Imlah, nem angebe-hel ku tep endi kayyaggud ni tuka e-helan hi-gak, lawah ni ingganah!”

Kan Jehoshaphat ey “Entan tu ihannitan hu ehel mu! Kayyaggud tu dedngelen tayu dama hedini hipa e-helentu.”

⁹ Et itu-dak nan Ahab hu hakey ni opisyal tun mengeyyag nan Mikaiiah ma-lat mengin-aali.

¹⁰ Nambalwasid Ahab nan Jehoshaphat ni balwasin patul et yumudung idad yuddunggan dad kapan-illikin neihnup di eheb di Samaria, et

man-abig ida hu prophet nan Ahab di hinangga da.

¹¹ Wadadman hi Sedekiah e u-ungngan Keanaanah e nengapyan ha-duk ni gumek et peang-ang tu et kantong Ahab ey “Kan APU DIOS ey ‘Henikayulli newang ni mampena-duk idan iSyria ingganah paka-apputen yudda.’ ”

¹² Emin ida etan edum ni prophet ey naniinggeh inhel da. Kanday “Mugubat hu Ramot Gilead et nanna-ud ni mengapput ka tep pengapput dakan APU DIOS.”

¹³ Ya etan opisyal ni an nengawit nan Mikaiah ey kantong hi-gatuy “Ang-ang mu kuma, tep emin ida edum ni prophet ey kanday mengapput hu patul tayu e hi Ahab, et humman hu, mahapul ni i-unnud mud inhel da!”

¹⁴ Nem kan Mikaiah ey “Hedin hi-gak man, isapatah kud ngadan APU DIOS e wadan ingganah e ya e-helen tun ebuh hu e-helek.”

¹⁵ Dimmateng hi Mikaiah ey kan Ahab ni hi-gatuy “Mikaiah, kaw umlaw kamin Jehoshaphat ni an mengubbat ni Ramot Gilead winu eleg?”

Himmumang hi Mikaiah et kantuy “Lakkayuy et nanna-ud ni mengapput kayu tep pengapput dakeyun APU DIOS.”

¹⁶ Nem kan Ahab ey “Kaw eggak eheehelen ni hi-gam e ya makulug ni ebuh ni kae-helan APU DIOS hu e-helen mu?”

¹⁷ Et kan Mikaiah ey “Inang-ang kudda sindalun helag Israel e newahit idan emin di dudung, e henidda kalneroh ni endi mampattul ni hi-gada. Ey immehel hi APU DIOS e kantuy

'Endi mengippengguluddan nunyan sindalu. Paenamut yudda et luminggep ida.' "

¹⁸ Et kan Ahab nan Jehoshaphat ey "Dingngel mu? Ambeken makulug etan inhel kun hi-gam e endi kayyaggud ni tuka e-helan hi-gak tep lawah emin?"

¹⁹ Intuluy Mikaiiah ni immehel e kantuy "Denggel yu! Inang-ang ku APU DIOS e yimmudung di yuddungngan tud kabunyan, ey immehneng idan emin hu anghel tud kad-an tu.

²⁰ Entanni ey kan APU DIOS ni hi-gaday 'Hipa umlaw ni an mene-ul nan Ahab et tu gubaten hu Ramot Gilead ma-lat matey diman?' Ey wada hakey ni hi-gada ey hin-appil hu tuka pan-e-hela et endi maptek.

²¹ Lektattuy limmaw di hinanggan APU DIOS hu hakey ni ispirituh et kantuy 'Hi-gak hu umlaw ni an mene-ul ni hi-gatu.'

²² Kan APU DIOS ey 'Hipa pehding mu?' Kan etan ni ispirituh ey 'Umlawwak et nak pan-itek idan emin prophet Ahab.'

Kan APU DIOS ey 'Lakkay, et nanna-ud ni mehel.'

²³ Et mukun hanneya neipahding e impan-itek nan APU DIOS ida eya prophet mu, ey hi-gatu metlaing nengiolden e mettey ka!"

²⁴ Entanni ey limmaw hi Sedekiah e u-ungngan Kenaanah di kad-an Mikaiiah et ampingen tu et kantuy "Kaw pigantu ni-ngangu neni-yanan ni Ispirituh APU DIOS ni hi-gak et hi-gam inhelan tu?"

²⁵ Kan Mikaiiah ey "Amtaem alin mu panteluan di neihudek ni kuwaltuh."

²⁶ Entanni ey in-olden Ahab e kantuy “Depap yu hi Mikaiiah et ilaw yun Amon e governor et yad kad-an Joas e u-unggak.

²⁷ Ehel yun hi-gada e ikkalebut da, ey ebuh danum niya sinapay ni idawat dan kennen tu ingganah pambanggaddan ku e endi neipahding ni lawah ni hi-gak.”

²⁸ Kan Mikaiiah ey “Hedin mategu kan meibanggad, humman keang-angan tu e beken hi APU DIOS ni immehel ni hi-gak!” Kantu pay ey “Emin kayun neamung, nemnemnem yudda huyyan inhel ku.”

Ya neteyyan Ahab

²⁹ Et lumaw di Ahab e patul di Israel nan Jehoshaphat e patul di Judah ni an nengubat ni Ramot Gilead.

³⁰ Yan immegahan da ey kan Ahab nan Jehoshaphat ey “Ya hin-appil ibbalwasik et endi mengimmatun ni hi-gak, nem hedin hi-gam, pambalwasi kan balwasi dedan ni patul.” Et humman hu impahding nan Ahab e patul di Israel e hinullulan tu ang-ang tun an nekigubat.

³¹ Ya etan patul di Syria ey in-olden tuddan etan ni telumpulut tellun aap-apun sindalun nampangkalesah e kantuy “Ebuh hu patul di Israel ni petek yun petteyen.”

³² Et mukun yan nenang-angan idan sindalun Syria nan Jehoshaphat ey nampedug da tep kanda nem hi-gatu etan patul di Israel, nem kamantetekuk

³³ et immatunan da e beken hi-gatu etan patul di Israel ey insiked dan memdug ni hi-gatu.

³⁴ Nem hedin hi Ahab e patul di Israel, wada hu sindalun iSyria ni neipaddih ni neka-iptek hu impanetud nambattanan ni nanhuupan ni gumek ni inhuklub tu. Et itkuk tu etan ni kamampellinun kalesah e kantuy, “Nepana-ak! Pambangngad ita kuma et hi-yanen ta eya ka-panggubati.”

³⁵ Ida kamanggugubat nunman ni aggew ey immen hi Ahab e nandangdangkig di kalesah tun inhangga tuddan iSyria. Nangkeukat hu kuheyaw tu et nemahhig hu kuheyaw emin di det-al ni kalesah tu. Kamangkelinnug hu aggew ey netey hi Ahab.

³⁶ Kamangkehileng nunman ey wada nen-gitkuk etan idan sindalu e kantuy “Anemut itsun emin ni sindalud bebley tayu.”

³⁷ Hanniman hu neteyyan nan Ahab. Inlaw da annel tud Samaria et ikulung dadman.

³⁸ Da inulahan etan kalesah ni inusal tun nekigubat di lebeng di Samaria e kapan-e-mehiddan biin daka pebeyyad annel da. Nanhimutan ni ahhu hu kuheyaw Ahab, et humman hu inamnuan ni inhel lan APU DIOS.

³⁹ Emin hu impahding Ahab e patul, anin ni ya baley tun neal-alkusan ni bakgit ni elephant niyadda etta-teng ni bebley ni kinapya tu ey neitudek di Libluh idan Patul di Israel.

⁴⁰ Netey et maihullul hi Ahasiah e u-ungngatun nampatul.

Hi Jehoshaphat hu patul di Judah

⁴¹ Nampatul hi Jehoshaphat e u-ungngan Asa di Judah eman ni meikka-pat ni toon ni nampatulan Ahab di Israel.

⁴² Telumpulut lima toon tun nunman, et man-ap-apud Jerusalem ni dewampulut liman toon. Hi Asubah e u-ungngan Silhi hu inetu.

⁴³ Kayyaggud impahding Jehoshaphat ni nampatul. Inu-unnud tu hu elaw ametun hi Asa e impahding tu pinhed APU DIOS. Nem eleg tu bahbahen ida pandeyyawan ni beken ni makulug ni dios et eleg issiked idan tuun manappit niya mengihheb ni insensoh diman.

⁴⁴ Hi Jehoshaphat ey kayyaggud hu nekidagyu-man tu etan ni patul ni Israel.

⁴⁵ Emin hu impahding Jehoshaphat, ya kabaelan tu et yadda gubat ni nekihangaan tu, ey neitudek di Libluh idan Patul di Judah.

⁴⁶ Ingkal tuddad bebley da emin hu tuun daka pebeyyad annel dan daka pandeyyawiddan beken ni makulug ni dios. Humman ida etan eleg ekalen nan ametu e hi Asa eman ni nampatulan tu.

⁴⁷ Endi la nin nunman hu patul di Edom tep hedin ya ap-apu da ey kamelpud Judah.

⁴⁸ Wadadda bapor nan Jehoshaphat ni kaum-law di Ophir ni um-alan balituk, nem nebahbah idad Esion Geber et eleg idelaw meussal.

⁴⁹ Entanniy kan Ahasiah e patul ni Israel ey pinhed tun mekillaw hu tuu tuddad tuun Jehoshaphat ni an mambapor nem eleg abuluten Jehoshaphat.

⁵⁰ Netey hi Jehoshaphat et ikulung dad Bebley David etan di gungat idan aammed da et maihul-lul hi Jehoram e u-ungngatun nampatul.

Hi Ahasiah hu patul di Israel

⁵¹ Yan meikkahampulut pitun toon ni nampatulan Jehoshaphat di Judah, ey nampatul hi Ahasiah di Israel et man-ap-apud Samaria ni dewwan toon.

⁵² Nanliwat daman APU DIOS e henin ametu e hi Ahab et hi inetu e hi Jesebel. Nanliwat ni henin nanliwatan lan patul e hi Jeroboam e impappangngulu tudda tutu-ud Israel ni nanliwat.

⁵³ Dinaydayaw tu niya nansilbi daman Baal e henin ametu et pabunget tu hi APU DIOS e Dios ni Israel.

Ya ehel apu Dios
Kallahan, Keley-i: Ya ehel apu Dios Bible

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Antipolo Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

3593303a-80c2-56e4-90b2-f4bfea2fd2a6